

PLASTYKA

Podstawa programowa
do szkoły podstawowej
w Reformie26. Kompas Jutra

Poradnik

Autorka

Małgorzata Kusz

Redakcja merytoryczna

Wydział Kształcenia Ogólnego i Kompetencji Cyfrowych

Marzena Murawska

Redakcja i korekta językowa

Aleksandra Kowalczyk-Pryczkowska

Projekt okładki i layout

Agnieszka Orłowska

Redakcja techniczna i skład

Kapitałka Krystyna Szych

Warszawa 2026

Wydanie 1

978-83-68584-63-9

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji Creative Commons

Uznanie Autorstwa – Użycie Niekommercyjne (CC BY-NC 4.0).

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Scenariusz szkolenia	5
3. Charakterystyka podstawy programowej plastyki w klasach IV–VII	10
3.1. Wymagania szczegółowe	10
3.2. Uczeń jako centrum procesu edukacyjnego	11
3.3. Rozwijanie kompetencji przekrojowych i sprawczości	12
3.4. Inne ważne obszary	12
4. Dobre praktyki realizacji doświadczeń edukacyjnych	14
4.1. Doświadczenia edukacyjne jako przestrzeń budowania sprawczości	14
4.2. Bezpośredni kontakt ze sztuką i kulturą	14
4.3. Projekty artystyczne jako forma uczenia się	15
4.4. Twórczość poza przestrzenią klasy	15
4.5. Tworzenie własnych galerii i wystaw	16
4.6. Działania teatralne i performatywne	16
4.7. Wielkoformatowe działania plastyczne	16
4.8. Projektowanie przestrzeni	17
4.9. Street art jako forma współczesnej wypowiedzi artystycznej	17
4.10. Rola nauczyciela w realizacji doświadczeń edukacyjnych	18
5. Sposoby realizacji efektów uczenia się wspierające kompetencje fundamentalne, przekrojowe i sprawczość	18
5.1. Kompetencje fundamentalne	19
5.2. Kompetencje przekrojowe	21
5.3. Sprawczość	23
6. Podsumowanie	24
Reforma26. Kompas Jutra. Podstawa programowa kształcenia ogólnego.	
II etap edukacyjny (klasy IV–VIII) – plastyka	26

1. Wstęp

Plastyka to przedmiot szczególny, rozwijający naturalną potrzebę ekspresji, kreatywność i wrażliwość estetyczną, kształtujący wyobraźnię, twórcze myślenie oraz umiejętność wyrażania siebie. Daje on uczniom możliwość budowania postawy zarówno twórców, jak i odbiorców kultury wizualnej. W nowej podstawie programowej¹ plastyka staje się ważną przestrzenią świadomego działania ucznia: eksperymentowania, obserwowania, interpretowania oraz refleksji nad własną twórczością. Szczególnego znaczenia nabierają w niej działania rozwijające kreatywność, współpracę, komunikację, samodzielność oraz umiejętność odbioru i interpretowania sztuki. Istotna zmiana podejścia do edukacji artystycznej polega również na odejściu od działań skoncentrowanych wyłącznie na efekcie końcowym pracy ucznia na rzecz poświęcenia uwagi procesowi twórczemu oraz rozwijania sprawczości i kompetencji przekrojowych.

Nowa podstawa programowa kładzie też nacisk na doświadczenia edukacyjne, których celem jest wspieranie rozwoju społecznego, emocjonalnego i twórczego uczniów. Wizyty na wystawach, działania plenerowe, projekty artystyczne, organizowanie wystaw czy działania teatralne stają się integralną częścią procesu uczenia się. Dzięki nim uczniowie rozwijają umiejętność współpracy, komunikacji, autorefleksji i odpowiedzialności za wspólne działania. Edukacja plastyczna staje się zatem przestrzenią bezpiecznego eksperymentowania, wyrażania emocji i odkrywania własnych możliwości, przestrzenią tworzącą warunki do działania, przeżywania, doświadczania i refleksji.

W związku z tym zmienia się również rola nauczyciela plastyki. Polega ona teraz nie tylko na przekazywaniu wiedzy i uczeniu technik plastycznych, ale też, a w zasadzie – przede wszystkim – na organizowaniu inspirujących sytuacji edukacyjnych, wspieraniu procesu twórczego uczniów oraz budowaniu atmosfery otwartości, współpracy i szacunku wobec różnorodnych sposobów wyrażania siebie. Ten obraz nauczyciela wraz z wynikającymi z niego zadaniami powinien być właśnie przekazywany metodykom do przeprowadzania szkoleń kaskadowych. Scenariusz szkolenia oraz informacje potrzebne do jego przeprowadzenia stały się tematem niniejszego poradnika.

¹ Wprowadzonej Rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym (Dz. U. 2026 poz. 378).

2. Scenariusz szkolenia

Temat szkolenia: Nowa podstawa programowa plastyki w praktyce – doświadczenia edukacyjne, kompetencje przekrojowe i sprawczość ucznia

Cele ogólne:

1. Zapoznanie uczestników z założeniami nowej podstawy programowej plastyki.
2. Wspieranie nauczycieli w projektowaniu działań dydaktycznych zgodnych z nową podstawą programową.
3. Rozwijanie umiejętności planowania doświadczeń edukacyjnych wspierających kompetencje przekrojowe i sprawczość uczniów.

Cele operacyjne:

Uczestnik:

- zna założenia i strukturę nowej podstawy programowej z plastyki,
- rozumie rolę doświadczeń edukacyjnych w procesie uczenia się,
- projektuje działania dydaktyczne rozwijające kompetencje przekrojowe i wspierające sprawczość ucznia,
- dobiera metody pracy aktywizujące uczniów,
- projektuje działania integrujące różne działy podstawy programowej,
- wykorzystuje technologie cyfrowe w edukacji plastycznej.

Przebieg szkolenia:

1. Wprowadzenie do nowej podstawy programowej plastyki

Zapoznanie uczestników szkolenia z założeniami nowej podstawy programowej plastyki wg następujących kroków:

- koncepcja przedmiotu,
- najważniejsze zmiany w edukacji plastycznej,
- rola nauczyciela jako projektanta procesu uczenia się.

Uczestnicy szkolenia zapisują:

- zmiany, które uznają za najważniejsze,
- szanse i wyzwania związane z wdrażaniem nowej podstawy.

Warsztaty 1: Przeanalizowanie w grupach dwóch przykładowych scenariuszy lekcji²:

- lekcji opartej na realizacji konkretnego zadania plastycznego, dotyczącego utrwalania wiedzy o formie i kompozycji,
- lekcji opartej na procesie twórczym, realizacji pracy metodą doświadczania lub eksperymentu.

Uczestnicy szkolenia określają:

- jakie kompetencje rozwija każda z tych lekcji,
- które elementy są zgodne z nową podstawą programową.

Prowadzący przeprowadza dyskusję moderowaną.

2. Kompetencje przekrojowe i sprawczość ucznia w edukacji plastycznej

Pokazanie, w jaki sposób na plastyce można rozwijać na plastyce kompetencje przekrojowe i sprawczość ucznia.

Kompetencje przekrojowe:

- kompetencje poznawcze,
 - rozwiązywanie problemów,
 - krytyczne myślenie,
 - kreatywne myślenie;
- kompetencje społeczne:
 - współpraca,
 - dbanie o innych;
- kompetencje osobiste:
 - kierowanie sobą,
 - dbanie o siebie.

Sprawczość:

- poczucie przynależności do wspólnoty,
- nastawienie na rozwój,
- przekonanie o własnej skuteczności,
- samoregulacja.

² Osoba prowadząca szkolenie przygotowuje materiały do warsztatów we własnym zakresie, na podstawie nowej podstawy programowej do plastyki.

Warsztaty 2: Analiza doświadczeń edukacyjnych³ – praca w grupach. Każda grupa otrzymuje jedno doświadczenie edukacyjne.

Grupy odpowiadają na pytania:

- Jakie kompetencje przekrojowe rozwija to doświadczenie?
- Jakie wymagania szczegółowe można dzięki niemu realizować?
- Jakie aktywności uczniów najlepiej wspierają rozwój tych kompetencji?

Grupy przedstawiają efekty swojej pracy na plakacie, który prezentują pod koniec warsztatów.

Warsztaty 3: Od zadania do sprawczości – praca w grupach.

Każda grupa otrzymuje tradycyjne polecenie, które może się pojawić na lekcji plastyki, np.: „Narysuj jesienny krajobraz”, „Wykonaj pracę o bezpieczeństwie na drodze”.

Zadaniem grup jest takie przekształcenie tego polecenia, aby:

- zwiększyć wybór ucznia (temat, technika, forma pracy),
- umożliwić uczniowi podejmowanie decyzji,
- wzmacnić autorefleksję,
- zwiększyć u ucznia poczucie odpowiedzialności za proces twórczy.

3. Doświadczenia edukacyjne w praktyce

Ukazanie roli doświadczeń edukacyjnych na podstawie następujących punktów:

- uczenie przez działanie,
- doświadczenie edukacyjne jako element procesu uczenia się,
- refleksja i informacja zwrotna.

Warsztaty 4: Praca w grupach. Każda grupa analizuje treść jednego zapisu doświadczenia edukacyjnego w podstawie programowej.

Grupy projektują:

- działania przed doświadczeniem,
- działania w trakcie doświadczenia,
- działania po zakończeniu doświadczenia.

Następnie grupy określają:

- które wymagania szczegółowe realizuje uczeń podczas tego doświadczenia,
- jakie kompetencje rozwija,
- jakie dowody uczenia się ucznia można zaobserwować.

³ Osoba prowadząca szkolenie przygotowuje materiały do warsztatów we własnym zakresie, na podstawie nowej podstawy programowej do plastyki.

4. Projektowanie działań dydaktycznych zgodnych z nową podstawą programową

Wprowadzenie do warsztatu:

- tworzenie scenariuszy zajęć,
- łączenie efektów obowiązkowych i fakultatywnych,
- planowanie procesu twórczego,
- dobór metod i technik,
- tworzenie sytuacji problemowych,
- planowanie informacji zwrotnej.
- planowanie aktywności wspierających sprawczość ucznia.

Warsztaty 5: Praca w grupach, które wykonują trzy zadania.

Zadanie 1 polega na opracowaniu scenariusza zajęć opartych na wymaganiach szczegółowych z różnych działów podstawy programowej. Grupy mogą uwzględnić efekty fakultatywne.

Zadanie 2 polega na zaplanowaniu przez grupy aktywności rozwijającej:

- krytyczne myślenie,
- współpracę,
- samodzielność uczniów.

Zadanie 3 polega na określeniu:

- elementu autorefleksji ucznia,
- informacji zwrotnej,
- dokumentowania procesu twórczego.

Po wykonaniu zadań każda grupa prezentuje opracowane przez siebie rozwiązanie. Pozostali uczestnicy udzielają informacji zwrotnej metodą „Widzę – doceniam – proponuję”. Zwracają uwagę na:

- zgodność z nową podstawą programową,
- rozwijanie kompetencji przekrojowych,
- poziom sprawczości ucznia,
- możliwość wdrożenia w praktyce szkolnej.

5. Technologie cyfrowe w edukacji plastycznej

Wprowadzenie i krótkie omówienie następujących zagadnień:

- dokumentowanie procesu twórczego,
- fotografia i film w edukacji plastycznej,
- tworzenie galerii online,

- aplikacje graficzne,
- wyszukiwanie i weryfikowanie informacji,
- AI i edukacja artystyczna,
- prawo autorskie.

Warsztaty 6: Uczestnicy szkolenia przygotowują indywidualnie propozycję działania dydaktycznego wykorzystującego:

- smartfon,
- prostą aplikację graficzną,
- element refleksji ucznia nad procesem twórczym.

6. Podsumowanie szkolenia i refleksja

Poszukiwanie odpowiedzi na pytania:

- Które z proponowanych zmian będą dla nauczycieli najłatwiejsze do wdrożenia, a które mogą wymagać największego wsparcia metodycznego? Jakie działania szkoleniowe mogą pomóc nauczycielom w pokonaniu tych trudności?
- Które elementy nowej podstawy programowej mogą sprawić, że lekcje plastyki będą dla nauczycieli i uczniów bardziej interesujące, angażujące i dające satysfakcję?

Uczestnicy szkolenia kończą zdania:

- Najważniejszą dla mnie zmianą w nowej podstawie jest...
- Najbardziej wartościowym doświadczeniem edukacyjnym dla mnie jest...
- W swoim szkoleniu kaskadowym wykorzystam...

Następnie odczytują swoje notatki z pierwszego modułu szkolenia, czyli odpowiedzi na pytania:

- które zmiany uznają za najważniejsze,
- jakie widzą szanse i wyzwania związane z wdrażaniem nowej podstawy.

Porównują zapiski i omawiają wnioski.

Pytania do refleksji:

- Jak wspierać sprawczość uczniów na plastyce?
- Jak organizować działania dydaktyczne w szkole bez pracowni plastycznej?
- Jak budować bezpieczną przestrzeń twórczą?
- Jak organizować doświadczenia edukacyjne przy ograniczonych zasobach szkoły?
- Jak zorganizować tydzień projektowy w czwartej klasie?

3. Charakterystyka podstawy programowej plastyki w klasach IV–VII

Nowa podstawa programowa plastyki koncentruje się na wspieraniu twórczego rozwoju ucznia poprzez działanie, doświadczanie i aktywne uczestnictwo w kulturze. Plastyka jest rozumiana jako przestrzeń rozwijania kreatywności, sprawczości i umiejętności wyrażania siebie.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe wynikają z wyodrębnionych ośmiu celów nauczania, czyli wymagań ogólnych.

Struktura przedmiotu obejmuje cztery działy:

1. Własna aktywność twórcza – tworzę, wyrażam, interpretuję.
2. Techniki plastyczne – rozpoznaję, dobieram, stosuję.
3. Sztuka jako komunikat – rozumiem, interpretuję, dyskutuję.
4. Sztuka w życiu codziennym – uczestniczę, dostrzegam, poszukuję.

W przypadku trzech działów przewidziano, że nauczyciel wybiera do realizacji z klasą przynajmniej jedno wymaganie w ramach każdego działu.

3.1. Wymagania szczegółowe

Niektóre wymagania szczegółowe – zadania plastyczne mogą być wykonane podczas jednej lekcji, inne mogą być realizowane przez kilka godzin lekcyjnych. Czas realizacji zadań uwzględniających wybrane wymagania szczegółowe pozostawiony jest do decyzji nauczyciela i uczniów. Wpływ na to będzie miało wiele czynników, np. stopień trudności zadania, zainteresowania i możliwości uczniów, liczebność klasy, wyposażenie pracowni.

Wymagania szczegółowe powinny być realizowane od klasy IV, zgodnie ze spiralnym modelem uczenia się, jednak dotyczą one osiągnięć ucznia na koniec klasy VII. Powinny się one zatem powtarzać w kolejnych latach nauki zgodnie z zasadą pogłębiania wiedzy i umiejętności oraz wprowadzania coraz bardziej złożonych treści.

W podstawie programowej wybrane wymagania szczegółowe zostały oznaczone jako należące do modułu kultura. Pojawiają się one również w podstawach programowych innych przedmiotów: języka polskiego, historii oraz muzyki. Dzięki temu można dostrzec, że cele dydaktyczne i wychowawcze związane z plastyką nie są

osadzone wyłącznie w ramach jednego przedmiotu, ale wpisują się w szerszą, holistyczną wizję kształcenia, proponowaną przez nową podstawę programową. W plastyce wymagania związane z tym modułem umiejscowione zostały w trzech z czterech działów.

Tabela 1. Zestawienie liczby obowiązkowych i fakultatywnych wymagań szczegółowych w podziale na działy

Dział	Liczba obowiązkowych wymagań szczegółowych	Liczba fakultatywnych wymagań szczegółowych
1. Własna aktywność twórcza – tworzę, wyrażam, interpretuję	14	8
2. Techniki plastyczne – rozpoznaję, dobieram, stosuję	6	3
3. Sztuka jako komunikat – rozumiem, interpretuję, dyskutuję	11	
4. Sztuka w życiu codziennym – poszukuję, dostrzegam, uczestniczę	10	5

Źródło: opracowanie własne

3.2. Uczeń jako centrum procesu edukacyjnego

W nowej podstawie programowej w centrum procesu edukacyjnego znajduje się uczeń – jako twórca, odbiorca i uczestnik kultury. Ważne są jego doświadczenia, zainteresowania, emocje i indywidualny sposób twórczego działania. W podstawie programowej podkreśla się znaczenie procesu twórczego, w którym ważne są poszukiwania, eksperymentowanie, podejmowanie prób, popełnianie błędów i wyciąganie z nich wniosków. Efekt końcowy pracy plastycznej nie jest jedynym kryterium wartości działań ucznia. Istotne stają się również zaangażowanie, refleksja nad własnym działaniem oraz gotowość do podejmowania nowych wyzwań.

Teoria pełni funkcję wspierającą wobec praktyki, ma pomagać uczniowi rozumieć własne działania twórcze oraz świadomie wykorzystywać środki wyrazu plastycznego. Nauczanie plastyki powinno opierać się przede wszystkim na aktywności uczniów: tworzeniu, eksperymentowaniu, obserwowaniu, analizowaniu i rozmowie o sztuce.

3.3. Rozwijanie kompetencji przekrojowych i sprawczości

Istotnym elementem podstawy programowej jest rozwijanie kompetencji przekrojowych, takich jak kreatywność, krytyczne myślenie, współpraca, komunikacja czy odpowiedzialność za własny proces uczenia się. Edukacja plastyczna sprzyja też budowaniu sprawczości uczniów poprzez umożliwianie im podejmowania decyzji, dokonywania wyborów artystycznych oraz realizowania własnych pomysłów.

Zadaniem nauczyciela jest tworzenie warunków do samodzielnego działania uczniów oraz wspieranie ich indywidualnego rozwoju. W podstawie programowej zaakcentowano **rolę nauczyciela** jako organizatora i facylitatora procesu uczenia się. Nauczyciel wspiera uczniów w poszukiwaniu własnych sposobów ekspresji, inspirowuje, proponuje i pomaga uczniom rozwijać umiejętności, ale nie narzuca gotowych rozwiązań. Stara się budować atmosferę bezpieczeństwa, otwartości i akceptacji dla różnorodności twórczych postaw.

Nowa podstawa programowa daje nauczycielowi dużą **autonomię** w planowaniu procesu dydaktycznego. Pozwala elastycznie dobierać tematy, techniki, media, czas oraz sposoby realizacji wymagań szczegółowych. Zachęca także do integrowania różnych wymagań w ramach jednego działania plastycznego oraz do dostosowywania pracy do potrzeb konkretnej klasy i możliwości uczniów.

3.4. Inne ważne obszary

Ważnym obszarem edukacji plastycznej są **doświadczenia edukacyjne**, które umożliwiają uczniom bezpośredni kontakt ze sztuką i kulturą. Podstawa programowa przewiduje m.in. udział w wystawach, działania plenerowe, projekty zespołowe, organizowanie wystaw prac uczniowskich, działania teatralne czy spotkania z artystami. Dzięki temu uczniowie będą uczyć się poprzez przeżywanie, działanie i współpracę.

Istotne miejsce w podstawie zajmuje także wykorzystywanie różnorodnych **technik i mediów** – zarówno tradycyjnych, jak i cyfrowych. Uczniowie mają możliwość poznawania różnych form wypowiedzi artystycznej oraz świadomego korzystania z nowych technologii. Edukacja plastyczna wspiera również krytyczne i odpowiedzialne funkcjonowanie w świecie mediów cyfrowych.

Podstawa programowa zachęca do realizowania **działań interdyscyplinarnych** i łączenia plastyki z innymi obszarami edukacji. Korelacje międzyprzedmiotowe pomagają uczniom dostrzegać związki między różnymi dziedzinami wiedzy, rozwijają umiejętność twórczego myślenia oraz pokazują praktyczny wymiar sztuki w codziennym życiu.

Tabela 2. Porównanie poprzedniej podstawy programowej plastyki z nową podstawą programową

Poprzednia podstawa programowa	Nowa podstawa programowa
Nacisk na opanowanie zagadnień z zakresu języka plastyki, terminologii i zasad kompozycji.	Nacisk na kreatywność, sprawczość i swobodną ekspresję twórczą. Wiedza teoretyczna dotycząca np. elementów języka plastycznego, stosowana w dyskusjach o sztuce, formułowaniu swojej opinii, rozważaniu różnych interpretacji dzieła, ma służyć krytycznemu myśleniu, a nie odtwarzaniu.
Działania plastyczne oparte głównie na: • ćwiczeniach praktycznych podporządkowanych utrwalaniu wiedzy o formie i kompozycji, • poprawności warsztatowej i estetyce wykonania jako ważnych kryteriach pracy. • Sztuka współczesna obecna jako jeden z obszarów wiedzy.	• Działania plastyczne oparte na eksperymentowaniu, wyborze i poszukiwaniu własnych rozwiązań: – działania praktyczne jako podstawowy sposób zdobywania wiedzy i doświadczenia, – proces twórczy, zaangażowanie i refleksja równie ważne jak efekt końcowy. Sztuka współczesna jako ważne źródło inspiracji i działań uczniowskich.
Dominacja tradycyjnych technik i klasycznych dziedzin sztuki.	• Równorzędne traktowanie tradycyjnych technik, nowych mediów i współczesnych form komunikacji wizualnej. • Większa swoboda w wyborze i eksplorowaniu różnych form artystycznej wypowiedzi, środków wyrazu, materiałów i technik.
Ocenianie skoncentrowane głównie na efekcie końcowym pracy.	Docenienie procesu twórczego, eksperymentowania i zaangażowania ucznia.
Sztuka rozumiana głównie jako dziedzictwo kulturowe i wiedza o sztuce oraz dziełach.	Sztuka jako przestrzeń samopoznania, dobrostanu, dialogu i aktywnego uczestnictwa w kulturze.

Źródło: opracowanie własne

4. Dobre praktyki realizacji doświadczeń edukacyjnych

Doświadczenia edukacyjne to celowo zaplanowane sytuacje edukacyjne, w których uczestniczą wszyscy uczniowie. Mają one wspierać realizację wymagań szczegółowych, a jednocześnie rozwijać kompetencje przekrojowe, sprawczość, umiejętności społeczne i osobiste. Dzięki nim uczniowie będą uczyć się poprzez działanie, współpracę, refleksję oraz bezpośrednio doświadczanie sztuki i kultury.

W podstawie programowej zaproponowano dziesięć doświadczeń edukacyjnych z plastyki, spośród których nauczyciel powinien wspólnie z uczniami wybrać do realizacji minimum dwa w każdym roku szkolnym. Ważne jest, aby doświadczenia te nie były traktowane jako „dodatek” do lekcji, ale jako naturalny sposób organizowania procesu uczenia się na plastyce.

4.1. Doświadczenia edukacyjne jako przestrzeń budowania sprawczości

Istotą doświadczeń edukacyjnych jest aktywność uczniów. Uczniowie nie mają odtworzać gotowych schematów, ale współtworzyć działania, podejmować decyzje, planować i realizować własne pomysły. Dobra praktyka polega na pozostawieniu uczniom realnego wpływu na przebieg działań: wybór tematu, techniki, sposobu prezentacji czy organizacji pracy.

Szczególnie wartościowe są działania wynikające z zainteresowań i potrzeb uczniów. Jeżeli temat projektu, wystawy czy działania teatralnego odnosi się do ważnych dla nich spraw, wzrasta ich zaangażowanie oraz poczucie odpowiedzialności.

4.2. Bezpośredni kontakt ze sztuką i kulturą

Wizyty w galeriach, muzeach czy na wystawach pozwalają uczniom doświadczać sztuki w sposób bezpośredni i emocjonalny. Dobrą praktyką jest:

- organizowanie rozmów i refleksji po obejrzeniu wystawy,
- zachęcanie uczniów do opisywania emocji i skojarzeń,
- zwracanie uwagi na środki wyrazu zastosowane przez artystów,
- tworzenie atmosfery otwartej dyskusji bez oceniania „właściwych odpowiedzi”.

Warto pamiętać, że kontakt ze sztuką może odbywać się także online. Wirtualne galerie i muzea umożliwiają przeprowadzenie działań nawet wtedy, gdy dostęp do instytucji kultury jest ograniczony. Takie doświadczenia edukacyjne wspierają realizację obowiązkowych wymagań szczegółowych i dają możliwość rozwijania różnych kompetencji.

4.3. Projekty artystyczne jako forma uczenia się

Praca metodą projektu pozwala integrować działania twórcze z rozwijaniem kompetencji społecznych. Uczniowie uczą się współpracy, komunikacji, planowania i odpowiedzialności za wspólne działania.

Dobre praktyki w realizacji projektów:

- podział zadań zgodnie z mocnymi stronami uczniów,
- umożliwienie uczniom pełnienia różnych ról,
- wspólne podejmowanie decyzji,
- planowanie etapów pracy,
- prezentowanie efektów działań szerszej społeczności szkolnej.

Projekt nie musi kończyć się jedynie wykonaniem pracy plastycznej. Ważnym elementem może być również organizacja wydarzenia, przygotowanie informacji promocyjnych czy dokumentowanie procesu twórczego.

4.4. Twórczość poza przestrzenią klasy

Nowa podstawa programowa zachęca do realizacji działań poza szkołą. Plenery, spacerowe obserwacje czy działania inspirowane naturą pozwalają uczniom doświadczać sztuki w sposób bardziej swobodny i naturalny.

Dobłą praktyką jest:

- organizowanie działań w różnych przestrzeniach,
- wykorzystywanie materiałów naturalnych,
- zachęcanie do obserwacji otoczenia,
- umożliwienie uczniom samodzielnego wyboru techniki i sposobu działania.

Plener nie musi oznaczać wyłącznie malowania krajobrazu. Może obejmować działania fotograficzne, land art, tworzenie instalacji przestrzennych czy krótkie działania performatywne.

4.5. Tworzenie własnych galerii i wystaw

Organizacja wystawy własnych prac jest doświadczeniem rozwijającym zarówno kreatywność, jak i kompetencje społeczne. Podczas takich działań uczniowie uczą się patrzeć na sztukę z perspektywy twórcy, odbiorcy i organizatora wydarzenia.

Warto angażować uczniów w:

- wybór prac i tematu wystawy,
- tworzenie koncepcji wystawy,
- planowanie sposobu ekspozycji,
- projektowanie zaproszeń, plakatów i materiałów promocyjnych,
- przygotowanie wernisażu.

Szczególnie wartościowe jest tworzenie galerii opartych na określonym motywie lub wybranej narracji. Uczniowie mogą budować opowieść poprzez odpowiedni dobór i układ prac, co rozwija myślenie twórcze i umiejętność interpretacji.

4.6. Działania teatralne i performatywne

Doświadczenia związane z pedagogiką teatru wspierają rozwój ekspresji, współpracy i komunikacji. Krótkie formy teatralne pozwalają uczniom wypowiadać się na ważne dla nich tematy i rozwijać odwagę twórczą.

Dobre praktyki w tym obszarze obejmują:

- pracę bez gotowego scenariusza,
- wykorzystanie improwizacji,
- działania ruchowe i performatywne,
- tworzenie scenek inspirowanych dziełami sztuki,
- budowanie atmosfery bezpieczeństwa i akceptacji.

W działaniach teatralnych ważniejszy od efektu końcowego jest sam proces współtworzenia i komunikacji między uczniami.

4.7. Wielkoformatowe działania plastyczne

Tworzenie w grupie prac wielkoformatowych rozwija umiejętność współpracy, planowania i myślenia przestrzennego. Działania tego typu budują także poczucie wspólnoty oraz odpowiedzialności za wspólny efekt.

Wielkoformatowe prace mogą mieć formę:

- wspólnego muralu,
- dużego kolażu,
- instalacji przestrzennej,
- tymczasowej aranżacji przestrzeni,
- działań scenograficznych.

Warto pozwolić uczniom wspólnie podejmować decyzje dotyczące tematu, kompozycji, podziału pracy oraz sposobu prezentacji.

4.8. Projektowanie przestrzeni

Projektowanie przestrzeni pozwala uczniom dostrzec praktyczny wymiar sztuki oraz związek estetyki z codziennym życiem. Uczniowie uczą się uwzględniać potrzeby innych osób, planować funkcjonalność i podejmować świadome decyzje projektowe.

Dobrym rozwiązaniem jest projektowanie miejsc, które są uczniowi bliskie, takich jak:

- klasa szkolna,
- miejsca odpoczynku,
- fragment podwórka,
- przestrzeń rekreacyjna.

Takie działania rozwijają odpowiedzialność społeczną, świadomość estetyczną oraz poczucie wpływu na otoczenie.

4.9. Street art jako forma współczesnej wypowiedzi artystycznej

Działania inspirowane street artem pozwalają uczniom dostrzec, że sztuka może być narzędziem komunikacji społecznej i sposobem wyrażania własnych poglądów. Tworzenie plakatów, projektów murali, szablonów czy kolaży cyfrowych daje możliwość podejmowania tematów ważnych dla młodych ludzi oraz rozwijania umiejętności świadomego budowania przekazu wizualnego.

Dobłą praktyką jest:

- analizowanie przykładów street artu i rozmowa o funkcjach społecznych sztuki w przestrzeni publicznej,
- zachęcanie uczniów do podejmowania tematów bliskich ich doświadczeniom,
- wykorzystywanie zarówno technik tradycyjnych, jak i cyfrowych,
- omawianie etycznych i prawnych aspektów działań w przestrzeni publicznej.

Takie działania rozwijają kreatywność, krytyczne myślenie, odpowiedzialność społeczną oraz umiejętność komunikowania własnych idei za pomocą języka wizualnego.

4.10. Rola nauczyciela w realizacji doświadczeń edukacyjnych

Podczas doświadczeń edukacyjnych nauczyciel odgrywa przede wszystkim rolę organizatora. Jego zadaniem jest tworzenie warunków sprzyjających aktywności uczniów.

Dobre praktyki w tym względzie polegają na:

- inspirowaniu, a nie narzucaniu rozwiązań,
- docenianiu procesu twórczego,
- wspieraniu refleksji i dialogu,
- umożliwianiu uczniom podejmowania decyzji,
- traktowaniu błędów jako naturalnego elementu uczenia się.

5. Sposoby realizacji efektów uczenia się wspierające kompetencje fundamentalne, przekrojowe i sprawczość

Według założeń nowej podstawy programowej plastyka ma za zadanie rozwijać kompetencje fundamentalne, przekrojowe i sprawczość uczniów. Poniżej przedstawiono sposoby realizacji tych założeń.

5.1. Kompetencje fundamentalne

5.1.1. Rozwijanie kompetencji językowych

Lekcje plastyki w naturalny sposób rozwijają kompetencje komunikacyjne uczniów dzięki analizowaniu dzieł sztuki, omawianiu własnych prac, formułowaniu opinii, interpretowaniu znaczeń oraz dyskusjom o sztuce.

Ważne jest rozwijanie kultury informacji zwrotnej. Uczniowie uczą się:

- wyrażania opinii z szacunkiem,
- argumentowania własnego stanowiska,
- przyjmowania informacji zwrotnej,
- podejmowania decyzji dotyczących wykorzystania otrzymanych sugestii.

W praktyce warto:

- organizować rozmowy o sztuce i prezentacje prac uczniów,
- stosować pytania otwarte,
- zachęcać do interpretacji dzieł z różnych perspektyw,
- wykorzystywać metody aktywizujące, np. losowanie pytań do refleksji,
- rozwijać słownictwo związane z językiem plastycznym podczas omawiania dzieł i własnych realizacji.

Rozwijaniu kompetencji językowych sprzyjają także:

- pisanie krótkich recenzji wystaw,
- przygotowywanie wywiadów z artystami,
- czytanie tekstów kuratorskich i materiałów muzealnych,
- dyskusje po obejrzeniu filmu, podcastu lub spotkaniu z artystą.
- dzielenie się swoimi odczuciami jako twórca, odbiorca i uczestnik kultury.

5.1.2. Rozwijanie kompetencji matematycznych

Choć kompetencje matematyczne nie pojawiają się w podstawie programowej wprost, plastyka stwarza wiele okazji do rozwijania myślenia przestrzennego, logicznego i projektowego. Projektowanie przestrzeni, budowli czy obiektów użytkowych wymaga:

- rozumienia proporcji,
- rozumienia symetrii,
- planowania skali.

5.1.3. Rozwijanie kompetencji cyfrowych

Nowa podstawa programowa rozszerza obszar działań plastycznych o fotografię, film, animację i różne działania charakterystyczne dla sztuki współczesnej. Kompetencje cyfrowe mają być rozwijane przede wszystkim poprzez twórcze i odpowiedzialne korzystanie z technologii.

W praktyce warto:

- wykorzystywać smartfony do dokumentowania procesu twórczego,
- tworzyć krótkie filmy, animacje lub reportaże fotograficzne,
- korzystać z aplikacji graficznych,
- projektować galerie online,
- przygotowywać cyfrowe materiały promujące wystawy uczniowskie.

Istotnym elementem jest rozwijanie odpowiedzialnego korzystania z informacji. W tym względzie uczniowie powinni:

- wyszukiwać w różnych źródłach informacje o sztuce,
- korzystać z narzędzi opartych na sztucznej inteligencji,
- weryfikować zdobyte informacje,
- rozpoznawać manipulację wizualną,
- poznawać podstawowe zasady prawa autorskiego.

Dyskusje dotyczące wiarygodności źródeł, interpretacji dzieł czy funkcjonowania sztuki w mediach społecznościowych pozwalają łączyć edukację plastyczną z różnymi obszarami wiedzy i twórczości.

5.1.4. Rozwijanie kompetencji ruchowych

Kompetencje ruchowe rozwijane są przede wszystkim podczas działań performatywnych i teatralnych, które uczą świadomości ciała, ekspresji i współpracy.

Warto w tym względzie:

- rozpoczynać działania teatralne od prostych ćwiczeń ruchowych,
- wykorzystywać improwizację,
- wprowadzać elementy choreografii,
- realizować działania performatywne inspirowane sztuką współczesną,
- organizować twórcze działania plenerowe.

Istotne jest, aby uczniowie mogli doświadczać sztuki także poprzez ruch, działanie i obecność w przestrzeni.

5.2. Kompetencje przekrojowe

5.2.1. Rozwiązywanie problemów

Uczniowie podczas działań twórczych nieustannie podejmują decyzje, poszukują rozwiązań i mierzą się z wyzwaniami wynikającymi z procesu tworzenia. Rozwiązywanie problemów w plastyce uczy:

- analizowania sytuacji i określania celu działania,
- poszukiwania różnych sposobów rozwiązania zadania,
- wykorzystywania zdobytej wiedzy w nowych sytuacjach.

Szczególnie wartościowe są:

- zadania wymagające wyboru materiałów i technik,
- rozwiązywanie rzeczywistych problemów związanych z otoczeniem uczniów,
- prace zespołowe wymagające negocjowania i podejmowania wspólnych decyzji.

Rozwijaniu tej kompetencji sprzyja także traktowanie błędów jako naturalnego elementu procesu uczenia się.

5.2.2. Krytyczne myślenie

Rozmowa o sztuce stanowi naturalną przestrzeń rozwijania krytycznego myślenia. Analiza dzieł, porównywanie różnych interpretacji, dostrzeganie kontekstów społecznych i kulturowych oraz dyskusje o sztuce współczesnej uczą:

- analizowania informacji,
- argumentowania,
- wyciągania wniosków,
- patrzenia z wielu perspektyw,
- zadawania pytań.

Ważne jest, aby wiedza z historii sztuki nie była odtwarzana pamięciowo, lecz była wykorzystywana do interpretacji i refleksji. Wartościowe są zwłaszcza:

- dyskusje o sztuce współczesnej,
- analiza manipulacji wizualnej,
- interpretowanie dzieł odnoszących się do problemów społecznych,
- porównywanie sztuki różnych epok.

5.2.3. Kreatywne myślenie

Rozwijanie kreatywności jest jednym z najważniejszych celów podstawy programowej. Każde działanie twórcze powinno stwarzać przestrzeń do:

- eksperymentowania,
- poszukiwania własnych rozwiązań,
- podejmowania ryzyka twórczego,
- rozwijania wyobraźni,
- uczenia się na błędach.

Szczególnie ważne jest wzmacnianie wytrwałości twórczej. Nauczyciel powinien wspierać uczniów w sytuacjach zniechęcenia, podkreślając znaczenie procesu, prób i poszukiwań, a nie jedynie końcowego efektu pracy.

Warto:

- dawać uczniom możliwość wyboru technik i tematów,
- zachęcać do eksperymentowania z materiałami,
- pozwalać na tworzenie wielu wersji projektu,
- stosować burzę mózgów i działania projektowe.

5.2.4. Współpraca

Wspólne działania artystyczne uczą odpowiedzialności, komunikacji i współdziałania. Szczególnie istotne dla współpracy na plastyce są formy grupowe: projekty zespołowe, działania teatralne, organizowanie wystaw czy tworzenie wielkoformatowych prac.

Podczas pracy grupowej warto:

- umożliwiać demokratyczne podejmowanie decyzji,
- dbać o równorzędność uczestników,
- różnicować role zgodnie z zasobami i zainteresowaniami uczniów,
- podkreślać znaczenie wkładu każdej osoby w pracę grupy,
- uczyć odpowiedzialności za wspólny proces.

Działania projektowe pokazują uczniom, że sztuka wymaga nie tylko twórczości, ale także organizacji, komunikacji i współpracy.

5.2.5. Dbanie o innych

Nowa podstawa programowa mocniej niż wcześniejsza podstawa podkreśla społeczny wymiar sztuki. Uczniowie mogą podejmować ważne dla siebie tematy społeczne poprzez działania artystyczne, ucząc się w ten sposób:

- empatii,
- dostrzegania potrzeb innych,
- odpowiedzialności społecznej,
- zaangażowania obywatelskiego.

Szczególnie ważne jest, aby tematy podejmowane przez uczniów wynikały z ich doświadczeń i obserwacji rzeczywistości.

5.2.6. Rozwój kompetencji osobistych (kierowanie sobą, dbanie o siebie)

Działania plastyczne wspierają rozwój kompetencji osobistych dzięki planowaniu własnej pracy, wyznaczaniu celów, radzeniu sobie z trudnościami oraz refleksji nad procesem uczenia się. Tworzenie sprzyja także wyrażaniu emocji, budowaniu poczucia sprawczości i wzmacnianiu dobrostanu.

5.3. Sprawczość

Jednym z najważniejszych założeń nowej podstawy programowej jest wzmacnianie sprawczości uczniów. Oznacza to budowanie u ucznia przekonania, że ma on wpływ na swoje działania, decyzje i rozwój.

Sprawczość na plastyce rozwija:

- samodzielny wybór techniki, tematu i formy wypowiedzi,
- samodzielne planowanie pracy,
- dokumentowanie procesu twórczego,
- prezentowanie własnych działań,
- udział w projektach zespołowych,
- samodzielne organizowanie wystaw i wydarzeń artystycznych,
- refleksja nad własnym rozwojem.

Szczególne znaczenie w rozwijaniu sprawczości mają doświadczenia edukacyjne. Ważnym elementem jest także celebrowanie efektów pracy. Wernisaże, pokazy projektów czy prezentacje działań budują poczucie skuteczności i wzmacniają motywację uczniów. Warto angażować w te wydarzenia społeczność szkolną, rodziców i środowisko lokalne.

Rolą nauczyciela w rozwijaniu sprawczości jest przede wszystkim towarzyszenie uczniom w procesie twórczym, dostrzeganie ich postępów, wspieranie w podejmowaniu wyzwań i tworzenie przestrzeni, w której każdy uczeń może doświadczyć sukcesu, wpływu i poczucia sensu własnego działania.

6. Podsumowanie

W nowej podstawie programowej plastyka to przestrzeń twórczego działania, doświadczania i budowania relacji ze światem kultury. Najważniejsze staje się wspieranie ucznia w procesie twórczym, rozwijanie jego sprawczości, odwagi i umiejętności wyrażania siebie.

Nauczyciel nie jest wyłącznie osobą przekazującą wiedzę, ale organizatorem doświadczeń edukacyjnych i facylitatorem procesu uczenia się. Tworzy warunki do eksperymentowania, refleksji, współpracy i samodzielnego działania.

Wdrażanie nowej podstawy programowej wymaga elastyczności, otwartości na potrzeby uczniów oraz wykorzystywania różnorodnych metod i przestrzeni edukacyjnych. Szczególne znaczenie mają działania praktyczne, projekty zespołowe, doświadczenia poza szkołą oraz świadome korzystanie z nowych mediów.

Edukacja plastyczna może stać się dla ucznia przestrzenią odkrywania własnych możliwości, budowania poczucia sprawczości i odnajdywania radości tworzenia.

Nauczyciel staje się organizatorem doświadczeń edukacyjnych oraz przewodnikiem wspierającym ucznia w procesie twórczym. Ważne jest tworzenie sytuacji edukacyjnych, które interesują i angażują uczniów, pozwalają im eksperymentować, współpracować i świadomie uczestniczyć w kulturze wizualnej.

Praktyczne wdrażanie nowej podstawy programowej stwarza potrzebę elastycznego podejścia do wymagań szczegółowych, wykorzystywania metod aktywizujących oraz budowania atmosfery bezpieczeństwa i otwartości na różnorodne rozwiązania twórcze.

Autorka poradnika:

Małgorzata Kusz – nauczycielka dyplomowana plastyki w Zespole Szkół w Błażowej. Absolwentka Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie oraz Uniwersytetu Rzeszowskiego. Od 2019 roku doradczyni metodyczna dla nauczycieli plastyki

w Podkarpackim Centrum Edukacji Nauczycieli przy PZPW w Rzeszowie. Współpracuje z ORE jako koordynatorka ogólnopolskiej sieci nauczycieli konsultantów i doradców metodycznych plastyki. Koordynowała prace nad projektem podstawy programowej plastyki dla szkoły podstawowej oraz współtworzyła komentarz dydaktyczny do nowej podstawy. Obecnie współpracuje z IBE PIB jako ekspertka przy tworzeniu podstawy programowej dla szkół ponadpodstawowych. Ambasadorka Wiosny Edukacji, organizatorka ogólnopolskich konkursów plastycznych dla dzieci, certyfikowana trenerka wspomagania, laureatka licznych nagród, w tym Medalu Komisji Edukacji Narodowej. Prywatnie pasjonatka podróży i górskich wędrówek.

Reforma26. Kompas Jutra
Podstawa programowa kształcenia ogólnego
II etap edukacyjny (klasy IV–VIII) – plastyka

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI¹⁾

z dnia 11 marca 2026 r.

w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym

Na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 1 lit. a i b ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043, 1160 i 1837 oraz z 2026 r. poz. 187 i 203) zarządza się, co następuje:

§ 1. Określa się podstawę programową:

- 1) wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego, stanowiącą załącznik nr 1 do rozporządzenia;
- 2) kształcenia ogólnego dla:
 - a) szkoły podstawowej, stanowiącą załącznik nr 2 do rozporządzenia,
 - b) szkoły podstawowej – dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, stanowiącą załącznik nr 3 do rozporządzenia.

§ 2. Podstawę programową wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego, określoną w załączniku nr 1 do rozporządzenia, stosuje się, począwszy od roku szkolnego 2026/2027.

§ 3. Podstawę programową wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego, określoną w załączniku nr 1 do rozporządzenia, stosuje się także do prowadzenia wychowania przedszkolnego w ośrodkach umożliwiających dzieciom z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna, realizację obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego.

§ 4. 1. Podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, określoną w załączniku nr 2 do rozporządzenia, stosuje się, począwszy od:

- 1) roku szkolnego 2026/2027 w klasach I i IV szkoły podstawowej, a w latach następnych również w kolejnych klasach szkoły podstawowej;

¹⁾ Minister Edukacji kieruje działem administracji rządowej – oświata i wychowanie, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji (Dz. U. poz. 2717).

- 2) roku szkolnego 2027/2028 w klasie VIII szkoły podstawowej w zakresie przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa;
- 3) roku szkolnego 2029/2030 w semestrze I klasy VII szkoły podstawowej dla dorosłych, w którym kształcenie rozpoczyna się z dniem 1 września 2029 r. lub z dniem 1 lutego 2030 r., a w latach następnych także w kolejnej klasie i semestrach szkoły podstawowej dla dorosłych.

2. Dotychczasową podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, określoną w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356, z późn. zm.²⁾), stosuje się w roku szkolnym:

- 1) 2026/2027 w klasach II, III i V–VIII szkoły podstawowej,
- 2) 2027/2028 w klasach III i VI–VIII szkoły podstawowej,
- 3) 2028/2029 w klasach VII i VIII szkoły podstawowej,
- 4) 2029/2030 w:
 - a) semestrze II klasy VII szkoły podstawowej dla dorosłych, w którym kształcenie rozpoczyna się z dniem 1 lutego 2029 r.,
 - b) klasie VIII szkoły podstawowej, w tym szkoły podstawowej dla dorosłych,
- 5) 2030/2031 w semestrze II klasy VIII szkoły podstawowej dla dorosłych, w którym kształcenie rozpoczyna się z dniem 1 lutego 2030 r.

– z tym że w latach szkolnych 2027/2028–2029/2030 w klasie VIII szkoły podstawowej realizuje się podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w zakresie przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa, o której mowa w ust. 1 pkt 2.

§ 5. Podstawę programową kształcenia ogólnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym w szkole podstawowej, określoną w załączniku nr 3 do rozporządzenia, stosuje się, począwszy od roku szkolnego 2026/2027.

²⁾ Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz. U. z 2018 r. poz. 1679, z 2021 r. poz. 1533, z 2022 r. poz. 609 i 1717, z 2023 r. poz. 312 i 1759, z 2024 r. poz. 996 oraz z 2025 r. poz. 378 i 1052.

§ 6. Traci moc rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356, z późn. zm.³⁾) w zakresie dotyczącym podstawy programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego, podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i podstawy programowej kształcenia ogólnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym w szkołach podstawowych.

§ 7. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 września 2026.

Minister Edukacji: B. Nowacka

Załącznik nr 2

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO DLA SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Ogólne cele kształcenia i wychowania

Szkoła podstawowa wspiera wszechstronny rozwój uczniów w sferze poznawczej, społecznej, emocjonalnej, etycznej i fizycznej oraz wspomaga ich w pełnej realizacji potencjału – zarówno jako jednostek, jak i członków społecznej i demokratycznej wspólnoty. Kształcenie w szkole podstawowej sprzyja kształtowaniu postawy dbałości o dobro wspólne, pielęgnowania tradycji i kultury narodowej z poszanowaniem innych kultur oraz rozwija postawy patriotyczne.

Celem kształcenia ogólnego w szkole podstawowej jest:

- 1) rozwijanie kompetencji fundamentalnych: językowych, matematycznych, cyfrowych i ruchowych, niezbędnych do funkcjonowania w różnych sytuacjach życiowych oraz w procesie uczenia się;

³⁾ Zmiany wymienione w odnośniku 2.

- 2) budowanie przez uczniów wiedzy pozwalającej rozumieć otaczający ich świat i poznawać go w procesie uczenia się na kolejnych etapach edukacyjnych;
- 3) rozwijanie kompetencji przekrojowych: poznawczych, społecznych i osobistych, pozwalających uczniom aktywnie działać w szkole i poza nią, z korzyścią dla siebie i dla wspólnego dobra;
- 4) budowanie sprawczości uczniów w procesie uczenia się i realizacji zamierzonych celów, w tym branie odpowiedzialności za własne działania i ich wpływ na siebie, innych ludzi i świat;
- 5) wprowadzanie uczniów, we współpracy z rodzicami, w świat wartości i przygotowywanie ich do dokonywania odpowiedzialnych wyborów etycznych w trosce o siebie, innych ludzi, ojczyznę i inne wspólnoty;
- 6) rozwijanie aspiracji, ciekawości i uzdolnień uczniów oraz wzmacnianie motywacji wewnętrznej w procesie uczenia się.

Działalność dydaktyczna i wychowawcza szkoły opiera się na następujących wartościach: wolność, odpowiedzialność, wspólnota, szacunek, godność, prawda, dobro, piękno, sprawiedliwość i solidarność.

W procesie uczenia się uczeń buduje i rozwija kompetencje fundamentalne, wiedzę, kompetencje przekrojowe oraz sprawczość. Tworzenie warunków do rozwijania kompetencji fundamentalnych, wiedzy, kompetencji przekrojowych i sprawczości uczniów jest wspólnym zadaniem wszystkich nauczycieli. To proces ciągły, realizowany na wszystkich etapach edukacyjnych, wszystkich przedmiotach oraz międzyprzedmiotowo.

I. Kompetencje fundamentalne

Kompetencje fundamentalne stanowią podstawę procesu edukacji. Ich opanowanie i doskonalenie stanowi warunek konieczny funkcjonowania w różnych sytuacjach życiowych oraz dalszego uczenia się.

Do kompetencji fundamentalnych należą:

- 1) kompetencje językowe, tj. zdolność skutecznego komunikowania się w mowie i piśmie; kompetencje te obejmują umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnej oraz czytanego tekstu literackiego i nieliterackiego, analizowania oraz przetwarzania informacji, formułowania własnej wypowiedzi ustnej i pisemnej w sposób zrozumiały dla odbiorcy oraz dostosowany do sytuacji;

- 2) kompetencje matematyczne, tj. zdolność do rozumowania matematycznego oraz wykorzystywania pojęć i narzędzi matematyki w różnych obszarach działalności, w tym także w praktyce; kompetencje te obejmują znajomość i rozumienie pojęć, procedur oraz idei matematycznych i dokonywanie obliczeń oraz szacunków, rozumienie i przetwarzanie informacji podawanych w formie danych, procentów czy wykresów oraz umiejętność stosowania matematyki w różnych sytuacjach życiowych;
- 3) kompetencje cyfrowe, tj. zdolność celowego, skutecznego, krytycznego i odpowiedzialnego korzystania z technologii cyfrowych w uczeniu się i sprawnym funkcjonowaniu w społeczeństwie; kompetencje te obejmują stosowanie myślenia komputacyjnego (w szczególności metod informatycznych) w rozwiązywaniu problemów z różnych dziedzin oraz umiejętność pozyskiwania i analizowania informacji w środowisku cyfrowym;
- 4) kompetencje ruchowe, tj. zdolność do świadomego wykorzystywania i rozwijania własnego potencjału ruchowego jako podstawy aktywnego oraz zdrowego stylu życia; kompetencje te obejmują umiejętność planowania, podejmowania, monitorowania i oceniania aktywności fizycznej oraz kształtowania zdrowych nawyków w codziennym funkcjonowaniu.

Rozwijanie kompetencji językowych i matematycznych powinno być prowadzone zgodnie ze strategią stopniowego osiągnięcia biegłości (ang. *mastery learning*). Kluczowym elementem tej koncepcji jest indywidualizacja procesów uczenia się i nauczania przez dostosowanie tempa i metod do potrzeb uczniów oraz bieżące monitorowanie postępów. Decyzja o przejściu do kolejnego kroku w rozwijaniu kompetencji językowych i matematycznych powinna opierać się na pewności, że uczeń opanował prostsze umiejętności na wystarczającym poziomie i jest gotowy do ich pogłębiania.

Minimalnym poziomem osiągnięć w zakresie kompetencji matematycznych i językowych dla wszystkich uczniów jest poziom wstępny. Nieosiągnięcie tego poziomu znacząco utrudnia dalszą naukę na kolejnych etapach edukacyjnych oraz skuteczne funkcjonowanie w różnych sytuacjach życia codziennego. Za docelowy poziom rozwoju kompetencji fundamentalnych dla większości uczniów w szkole podstawowej uznaje się poziom oczekiwany. Uczniowie, którzy szybko nabywają kompetencje językowe i matematyczne na poziomie wstępnym, powinni otrzymywać dodatkowe

zadania wymagające głębszej i bardziej złożonej analizy. Natomiast uczniom, którzy nie rozwinęli kompetencji językowych i matematycznych na poziomie wstępnym, należy zapewnić takie wsparcie, które umożliwi im osiągnięcie tego poziomu. Opisane poniżej w tabelach poziom wstępny i oczekiwany kompetencji językowych oraz kompetencji matematycznych należy czytać łącznie z wymaganiami szczegółowymi dotyczącymi wiedzy i umiejętności w zakresie edukacji wczesnoszkolnej oraz poszczególnych zajęć edukacyjnych nauczanych w klasach IV–VIII.

Tabela nr 1. Poziom wstępny i oczekiwany kompetencji językowych na zakończenie klasy VIII

Kompetencje językowe		
kompetencje	poziom wstępny	poziom oczekiwany
1. Odbiór wypowiedzi (czytanie i słuchanie). Uczeń:	1) samodzielnie czyta dostosowane do swojego wieku teksty (użytkowe, informacyjne, fabularne, popularnonaukowe), o umiarkowanej złożoności językowej i tematycznej, udostępniane za pomocą różnych środków przekazu; 2) znajduje w tekście różne informacje (ogólne i szczegółowe), odróżnia fakty od opinii, porównuje opinie z różnych źródeł na ten sam temat, dostrzega związki przyczynowo-skutkowe i czasowe, rozpoznaje wieloznaczność wyrazów z podstawowego zasobu leksykalnego; 3) rozpoznaje, że celem tekstu jest przekonanie do czegoś lub przekazanie informacji; 4) odczytuje sens tekstu, odnosząc go do sytuacji wykraczających poza swoje bezpośrednie doświadczenie.	1) samodzielnie czyta różnorodne teksty o urozmaiconej składni i z poszerzonym zasobem leksykalnym, również te wykraczające poza dotychczasowe doświadczenia odbiorcze; 2) analizuje tekst, znajduje w tekście informacje ukryte, porównuje treści zawarte w tekstach powiązanych ze sobą tematycznie, odróżnia w tekście informacje ważne od mniej istotnych, rozpoznaje wypowiedzi o charakterze niejednoznacznym (np. ironia, aluzja, gra słowna); 3) rozpoznaje i porównuje stanowiska i postawy nadawców różnych komunikatów; 4) odczytuje sens tekstu, wykorzystując wiedzę pozatekstową i odnosząc go do kontekstu kulturowego i społecznego poznanego w szkole.

Kompetencje językowe		
kompetencje	poziom wstępny	poziom oczekiwany
2. Tworzenie wypowiedzi (pisanie i mówienie). Uczeń:	1) samodzielnie tworzy komunikatywne wypowiedzi (ustne i pisemne) pozwalające na realizację zamierzonego celu wypowiedzi, prezentuje swoje stanowisko i uzasadnia je, podając proste argumenty; 2) rozmawia na tematy związane z zagadnieniami omawianymi w szkole, także wykraczające poza bezpośrednie doświadczenie, odnosi się do wypowiedzi rozmówców; 3) świadomie stosuje proste środki językowe.	1) samodzielnie tworzy rozbudowane, spójne wypowiedzi (ustne i pisemne), z jasnym przekazem, zgodne z wymaganiami gatunku, podejmuje polemikę lub wzmacnia stanowisko innych osób, podaje argumenty, w logiczny sposób uzasadnia swoje stanowisko; 2) swobodnie prowadzi dialog na różnorodne tematy (również abstrakcyjne), umiejętnie inicjuje, podtrzymuje i kończy rozmowę; 3) świadomie stosuje środki retoryczne dla wzmocnienia siły perswazji lub ekspresji wypowiedzi.
3. Sprawność językowa. Uczeń:	1) stosuje w swoich wypowiedziach ustnych i pisemnych podstawowe zasady poprawności językowej, a popełniane przez niego błędy nie wpływają na rozumienie wypowiedzi, na ogół stosuje zasady ortograficzne i interpunkcyjne w zakresie reguł poznanych na zajęciach w szkole; 2) posługuje się słownictwem umożliwiającym swobodną komunikację w różnorodnych sytuacjach; 3) rozpoznaje najważniejsze konteksty komunikacyjne (np. relacje między rozmówcami, cel komunikacji) i dostosowuje do nich sposób wypowiadania się w mowie i piśmie.	1) stosuje w swoich wypowiedziach ustnych i pisemnych zasady poprawności językowej, posługuje się różnorodnymi strukturami gramatycznymi, pisze poprawnie pod względem ortograficznym (również w zakresie pisowni ustalonej i wyjątków) i interpunkcyjnym; 2) posługuje się bogatym słownictwem (w tym frazeologią i terminologią przedmiotową poznaną w szkole); 3) rozpoznaje różnorodne konteksty komunikacyjne (np. okoliczności, kontekst społeczno-kulturowy poznany w szkole) i dostosowuje do nich sposób wypowiadania się w mowie i piśmie.

Tabela nr 2. Poziom wstępny i oczekiwany kompetencji matematycznych na zakończenie klasy VIII

Kompetencje matematyczne		
kompetencje	poziom wstępny	poziom oczekiwany
1. Używanie narzędzi matematycznych. Uczeń:	1) wykonuje proste obliczenia i rozwiązuje typowe zadania; 2) wykazuje podstawowe rozumienie własności działań na liczbach; 3) oblicza pola podstawowych figur płaskich i objętości podstawowych brył; 4) korzysta z prostych wzorów i procedur.	1) wykonuje złożone obliczenia i potrafi je uprościć, korzystając z własności działań; 2) stosuje własności figur geometrycznych do obliczania pól i objętości; 3) rozumie i interpretuje zależności między wielkościami opisywanymi za pomocą reguły lub wzoru, potrafi modyfikować wzór.
2. Korzystanie z informacji. Uczeń:	1) zbiera i interpretuje istotne informacje liczbowe z jednego źródła lub dwóch źródeł; 2) wykorzystuje dane, które są podane w tekście, tabelach lub w formie graficznej, wybiera odpowiednie informacje, wyciąga z nich proste wnioski.	zestawia informacje podane w kilku źródłach i w różnej formie oraz wyciąga wnioski z tego zestawienia.
3. Rozwiązywanie zadań. Uczeń:	1) za pomocą narzędzi matematycznych tworzy strategię rozwiązania prostego zadania, także osadzonego w kontekstach życia codziennego; 2) wykazuje podstawowe rozumienie związków między kilkoma informacjami i korzysta z nich podczas rozwiązywania zadania.	1) buduje dobrze zaplanowane strategie prowadzące do rozwiązania także kilkuetapowego problemu; 2) wykorzystuje narzędzia i modele matematyczne do opisu i interpretacji zagadnień z różnych dziedzin oraz rozumie, jakie są ograniczenia używanych modeli.
4. Rozumowanie i argumentacja. Uczeń:	opisuje sposób swojego rozumowania i podaje przynajmniej jeden matematyczny argument uzasadniający jego poprawność.	prowadzi kilkuetapowe rozumowania i przedstawia argumenty uzasadniające ich poprawność, odwołując się do wiedzy matematycznej.

II. Kompetencje przekrojowe

Kompetencje przekrojowe to zdolności do działania w różnych sytuacjach w szkole i poza nią z wykorzystaniem wiedzy, umiejętności i postaw rozwijanych w szkole. Kompetencje przekrojowe są rozwijane w ramach edukacji wczesnoszkolnej, poszczególnych przedmiotów nauczanych na II etapie edukacyjnym, międzyprzedmiotowo, a także w ramach realizacji zadań wychowawczo-profilaktycznych szkoły. Etap edukacyjny oraz specyfika poszczególnych przedmiotów wyznaczają sposób rozwijania kompetencji przekrojowych, dlatego opisane poniżej kompetencje są uwzględnione bezpośrednio w treściach nauczania – wymaganiach szczegółowych dotyczących wiedzy i umiejętności, doświadczeniach edukacyjnych oraz warunkach i sposobie realizacji edukacji wczesnoszkolnej i poszczególnych przedmiotów nauczanych na II etapie edukacyjnym.

Do kompetencji przekrojowych należą:

- 1) kompetencje poznawcze, w tym:
 - a) rozwiązywanie problemów, tj. zdolność poszukiwania i realizacji pomysłów, które umożliwią osiągnięcie zamierzonego celu; kompetencja ta obejmuje analizę problemu, identyfikowanie rozwiązań i ich ocenę oraz zastosowanie wybranego rozwiązania,
 - b) krytyczne myślenie, tj. zdolność oceny informacji w celu wyciągania racjonalnych wniosków, unikania uproszczeń, stereotypów, błędów poznawczych, manipulacji i uprzedzeń; kompetencja ta obejmuje gromadzenie, analizę i syntezę informacji, wnioskowanie i wykorzystywanie informacji oraz rozpoznawanie manipulacji,
 - c) kreatywne myślenie, tj. zdolność tworzenia nieszablonowych i wartościowych pomysłów; kompetencja ta obejmuje rozwijanie własnej ciekawości, myślenie abstrakcyjne, kreowanie pomysłów i ich udoskonalanie oraz wytrwałość twórczą;
- 2) kompetencje społeczne, w tym:
 - a) współpraca, tj. zdolność do działania w grupie, która opiera się na wzajemnym szacunku, konstruktywnym podziale ról i wspólnym osiągnięciu celów; kompetencja ta obejmuje budowanie relacji wokół celów, efektywną komunikację, przyjmowanie roli dostosowanej do sytuacji, wspólne podejmowanie decyzji oraz harmonizowanie współpracy,

- b) dbanie o innych, tj. zdolność do empatycznego dostrzegania, nazywania i wspierania realizacji potrzeb innych osób i zbiorowości; kompetencja ta obejmuje rozpoznawanie i nazywanie potrzeb innych osób, reagowanie na nie w sposób otwarty i życzliwy, budowanie relacji i dbanie o nie, podejmowanie działań na rzecz dobra wspólnego oraz dbanie o otoczenie;
- 3) kompetencje osobiste, w tym:
 - a) kierowanie sobą, tj. zdolność świadomego podejmowania działań mających na celu samodoskonalenie, realizację aspiracji, systematyczne poszerzanie wiedzy i umiejętności; kompetencja ta obejmuje rozwój i uczenie się, rozwijanie samodzielności i wytrwałości, podejmowanie autorefleksji i wyciąganie wniosków oraz wzmacnianie własnej motywacji,
 - b) dbanie o siebie, tj. zdolność rozpoznawania i zaspokajania własnych potrzeb fizycznych, emocjonalnych i psychicznych, z poszanowaniem innych; kompetencja ta obejmuje troskę o zdrowie i dobre samopoczucie, rozpoznawanie, nazywanie i wyrażanie emocji, radzenie sobie ze stresem oraz wyznaczanie bezpiecznych granic w relacjach z innymi.

Nauczyciele przez planowanie działań dydaktycznych oraz szkoła przez tworzenie i realizację programu wychowawczo-profilaktycznego organizują sytuacje edukacyjne umożliwiające uczniom realizację do zakończenia procesu uczenia się w szkole podstawowej następujących wymagań w zakresie kompetencji przekrojowych.

1. Rozwiązywanie problemów:
 - 1) w zakresie analizy problemu uczeń:
 - a) rozpoznaje i definiuje problem,
 - b) analizuje problem z wielu perspektyw i wykorzystuje wiedzę z różnych dziedzin,
 - c) stosuje narzędzia wspomagające proces myślenia, m.in. schematy przyczynowo-skutkowe, diagramy relacji;
 - 2) w zakresie identyfikowania rozwiązań i ich oceny uczeń:
 - a) identyfikuje różne możliwe rozwiązania problemu,
 - b) dokonuje analizy możliwych rozwiązań ze względu na: zgodność z zakładanym celem, dostępność zasobów potrzebnych do ich zastosowania, potencjalne długoterminowe skutki dla różnych osób,

- c) decyduje o wyborze rozwiązania, uwzględniając wnioski z analizy i wybrane wcześniej kryteria;
- 3) w zakresie zastosowania wybranego rozwiązania uczeń:
 - a) planuje i organizuje działania prowadzące do realizacji wybranego rozwiązania,
 - b) wdraża wybrane rozwiązanie, monitoruje postępy i w razie potrzeby koryguje działania,
 - c) dokonuje ewaluacji wybranego rozwiązania.
- 2. Krytyczne myślenie:
 - 1) w zakresie gromadzenia, analizy i syntezy informacji uczeń:
 - a) w różnych źródłach wyszukuje informacje wyrażone wprost i pośrednio,
 - b) analizuje informacje (w tym odróżnia dane istotne od mniej ważnych) i syntetyzuje je (łącząc elementy w uporządkowaną całość), rozpoznaje powiązania między informacjami,
 - c) dostrzega braki informacji oraz sprzeczności i wady w zbiorach danych;
 - 2) w zakresie wnioskowania i wykorzystywania informacji uczeń:
 - a) formułuje pytania i hipotezy,
 - b) na podstawie zgromadzonych informacji formułuje i porządkuje wnioski w odpowiedzi na pytania i hipotezy,
 - c) buduje różnorodną argumentację wspierającą przyjęte stanowisko i weryfikuje ją pod wpływem krytyki,
 - d) rozwija krytycyzm wobec dotychczasowych przekonań i poglądów, w tym dostrzega ograniczenia własnej wiedzy;
 - 3) w zakresie rozpoznawania manipulacji uczeń:
 - a) krytycznie analizuje źródła informacji, odnosząc się do różnych kryteriów,
 - b) rozpoznaje perswazyjny charakter komunikatu, identyfikuje poglądy, stanowisko, rolę i interes jego nadawcy,
 - c) ocenia wiarygodność źródeł informacji, weryfikuje argumenty wspierające prezentowane poglądy,
 - d) rozpoznaje przykłady manipulacji i reaguje na nie w sposób krytyczny i konstruktywny.

3. Kreatywne myślenie:

- 1) w zakresie rozwijania własnej ciekawości uczeń:
 - a) uważnie obserwuje rzeczywistość, formułuje nieoczywiste pytania i dociekliwie szuka na nie odpowiedzi,
 - b) rozwija zainteresowania przez pracę nad konkretnymi zagadnieniami i projektami;
- 2) w zakresie myślenia abstrakcyjnego uczeń:
 - a) posługuje się pojęciami abstrakcyjnymi, przykładowo w wypowiedziach pisemnych, dyskusjach,
 - b) analizuje złożone problemy i formułuje abstrakcyjne rozwiązania,
 - c) tworzy modele wyjaśniające skomplikowane zjawiska;
- 3) w zakresie kreowania pomysłów uczeń:
 - a) tworzy różnorodne pomysły,
 - b) testuje swoje pomysły, tworzy prototypy;
- 4) w zakresie udoskonalania pomysłów uczeń:
 - a) w procesie twórczym korzysta z istniejących pomysłów, proponując nowe i rozwijając istniejące,
 - b) modyfikuje pomysły, korzystając z informacji zwrotnej;
- 5) w zakresie wytrwałości twórczej uczeń:
 - a) utrzymuje zaangażowanie w realizację założonego celu, także w nie-sprzyjających okolicznościach,
 - b) radzi sobie z porażkami, które traktuje jako etapy w procesie samorozwoju.

4. Współpraca:

- 1) w zakresie budowania relacji wokół celów uczeń:
 - a) angażuje się w definiowanie i realizację celu,
 - b) bierze odpowiedzialność za własny wkład i wynik pracy grupy,
 - c) wspiera działania członków grupy i pozwala innym wesprzeć swoje działania;
- 2) w zakresie efektywnej komunikacji uczeń:
 - a) dostosowuje swoje komunikaty do potrzeb odbiorców, precyzyjnie wyraża swoje myśli w mowie i piśmie,
 - b) stosuje techniki aktywnego słuchania,
 - c) buduje atmosferę sprzyjającą komunikacji w grupie;

- 3) w zakresie przyjmowania roli dostosowanej do sytuacji uczniów:
 - a) dopasowuje swój sposób działania do grupy i wspólnego celu,
 - b) proponuje zmiany ról, gdy sytuacja tego wymaga;
 - 4) w zakresie wspólnego podejmowania decyzji uczniów:
 - a) proponuje adekwatne do sytuacji kryteria i metody podejmowania decyzji w grupie,
 - b) stosuje wybrane metody podejmowania decyzji w grupie;
 - 5) w zakresie harmonizowania współpracy uczniów:
 - a) stosuje wybrane metody rozwiązywania konfliktów w grupie (np. mediacje),
 - b) podejmuje działania, które poprawiają współpracę (np. sprzyjają włączeniu wszystkich, eliminują źródła konfliktów).
5. Dbanie o innych:
- 1) w zakresie rozpoznawania i nazywania potrzeb innych uczniów:
 - a) rozpoznaje i nazywa emocje oraz stojące za nimi potrzeby innych osób,
 - b) zauważa odmienne perspektywy innych osób, rozumie, z czego wynikają i jak wpływają na relacje;
 - 2) w zakresie reagowania na potrzeby innych uczniów:
 - a) w sposób otwarty i życzliwy odnosi się do potrzeb innych osób i grup,
 - b) dostosowuje sposób pomagania do typu relacji (przyjacielskich, klasowych, rodzinnych i w szerszych kręgach społecznych) i własnych możliwości;
 - 3) w zakresie budowania relacji i dbania o nie uczniów:
 - a) buduje trwałe relacje i przyjaźnie, podejmuje działania, które sprzyjają rozwojowi relacji koleżeńskich, przyjacielskich i rodzinnych,
 - b) zachowuje się z szacunkiem w stosunku do innych osób w różnych sytuacjach społecznych;
 - 4) w zakresie podejmowania działań na rzecz dobra wspólnego uczniów:
 - a) rozumie swój wpływ na sytuację innych osób i współodpowiedzialność za dobro wspólne,
 - b) identyfikuje, czym jest dobro wspólne w różnych sytuacjach i jakie działania można podjąć na jego rzecz,
 - c) angażuje się w działania na rzecz dobra wspólnego i zaprasza innych, aby się zaangażowali;

- 5) w zakresie dbania o otoczenie uczeń:
 - a) rozumie przyczyny i skutki wzajemnego oddziaływania na siebie ludzi i środowiska,
 - b) identyfikuje i podejmuje działania, które ograniczają negatywny wpływ człowieka na środowisko.
6. Kierowanie sobą:
 - 1) w zakresie rozwoju i uczenia się uczeń:
 - a) definiuje własne cele w zakresie rozwoju i uczenia się, dobiera skuteczne metody ich realizacji,
 - b) planuje swój rozwój i uczenie się, uwzględniając własne preferencje, modyfikuje plan, jeżeli okaże się to konieczne,
 - c) wykorzystuje wskazówki innych osób w planowaniu rozwoju i uczenia się;
 - 2) w zakresie rozwijania samodzielności i wytrwałości uczeń:
 - a) samodzielnie rozwija zainteresowania i szuka do tego okazji,
 - b) wytrwale realizuje długoterminowe przedsięwzięcia, przezwyciężając pojawiające się trudności;
 - 3) w zakresie autorefleksji i wyciągania wniosków uczeń:
 - a) rozważa możliwe skutki własnych decyzji,
 - b) dokonuje samooceny (np. ocenia efektywność własnej pracy, postępy w procesie uczenia się),
 - c) wykorzystuje wnioski z analizy własnych postępów i zasobów w planowaniu przyszłości;
 - 4) w zakresie wzmacniania motywacji uczeń:
 - a) przyjmuje informację zwrotną od innych osób, zajmuje wobec niej stanowisko,
 - b) korzysta z informacji zwrotnej otrzymywanej od innych,
 - c) samodzielnie poszukuje informacji zwrotnej.
7. Dbanie o siebie:
 - 1) w zakresie troski o zdrowie i dobre samopoczucie uczeń:
 - a) identyfikuje czynniki, które pozytywnie lub negatywnie wpływają na jego zdrowie i dobre samopoczucie,
 - b) podejmuje świadome wybory zmniejszające ryzyko zdrowotne,
 - c) rozwija nawyki dbania o siebie w codziennym życiu;

- 2) w zakresie rozpoznawania, nazywania i wyrażania emocji uczeń:
 - a) rozpoznaje i nazywa różnorodne emocje i stojące za nimi potrzeby,
 - b) dostosowuje ekspresję emocji do kontekstu społecznego i norm kulturowych,
 - c) reguluje własne emocje i zachowania w sytuacjach życia codziennego,
 - d) poszukuje pomocy instrumentalnej i emocjonalnej;
- 3) w zakresie radzenia sobie ze stresem uczeń stosuje różnorodne strategie radzenia sobie ze stresem, w tym poszukuje wsparcia innych osób;
- 4) w zakresie wyznaczania bezpiecznych granic w relacjach z innymi uczeń:
 - a) definiuje własne potrzeby i granice w relacjach z innymi osobami,
 - b) broni swoich praw oraz granic w relacjach z innymi osobami w sposób dostosowany do kontekstu społecznego i norm kulturowych,
 - c) identyfikuje sytuacje, w których jest poddawany wpływom i naciskom innych osób, i potrafi im się oprzeć.

III. Sprawczość

Sprawczość to podejmowanie autonomicznych działań mających pozytywny wpływ na osobę, która je podejmuje, i inne osoby (otoczenie) oraz branie za te działania odpowiedzialności. Sprawczość jest warunkiem przejścia od zdolności do faktycznej aktywności przez autonomiczne formułowanie celów i podejmowanie działań konstruktywnie wpływających na jednostkę i jej otoczenie. Sprawczość obejmuje także aktywność ucznia w procesie uczenia się.

Ze sprawczością silnie powiązane jest:

- 1) poczucie przynależności do wspólnoty, czyli przekonanie jednostki, że jest częścią grupy, która ją akceptuje, potrzebuje jej i docenia ją oraz do której ta osoba może wnieść twórczy wkład;
- 2) nastawienie na rozwój, czyli przekonanie, że zdolności podlegają zmianom i mogą się rozwijać dzięki zaangażowaniu, wysiłkowi i wytrwałości;
- 3) przekonanie o własnej skuteczności, czyli przekonanie o swojej zdolności do wykonywania określonych zadań i osiągania celów, także w niekorzystnych okolicznościach;
- 4) samoregulacja, czyli zdolność przekładania myśli na działania zmierzające do realizacji określonych celów i świadomego kierowania swoją aktywnością.

Uczniowie rozwijają swoją sprawczość w procesie uczenia się przez:

- 1) przejmowanie odpowiedzialności za proces uczenia się i podejmowanie decyzji w sprawach związanych z uczeniem się;
- 2) wykorzystywanie wiedzy i umiejętności zdobywanych w szkole do rozwiązywania problemów życia codziennego w szkole i poza szkołą;
- 3) samodzielne lub zespołowe prowadzenie obserwacji i eksperymentów;
- 4) prezentowanie własnej wiedzy i umiejętności oraz efektów swojej pracy;
- 5) dzielenie się wiedzą i umiejętnościami, w tym wzajemne uczenie się;
- 6) zaangażowanie w realizację indywidualnych lub grupowych projektów edukacyjnych;
- 7) samoocenę oraz przyjmowanie i udzielanie informacji zwrotnej;
- 8) samodzielne pogłębianie wiedzy i umiejętności;
- 9) rozwijanie zainteresowań w różnych obszarach.

Rozwijanie sprawczości uczniów w obszarze działalności wychowawczej odbywa się w szczególności przez umożliwianie uczniom:

- 1) pracy z indywidualnymi celami rozwojowymi;
- 2) aktywności w samorządzie uczniowskim (w klasie i szkole) lub radzie szkoły;
- 3) udziału w wolontariacie i innych formach zaangażowania na rzecz dobra wspólnego;
- 4) rozwijania własnych pasji i zainteresowań pozaszkolnych;
- 5) dostrzegania i (samodzielnego lub wspólnego z innymi) rozwiązywania problemów w szkole i poza szkołą;
- 6) uczestnictwa w procesach konsultacyjnych lub podejmowaniu decyzji dotyczących klasy lub szkoły.

Działalność dydaktyczna i wychowawcza szkoły jest określona przez:

- 1) szkolny zestaw programów nauczania;
- 2) program wychowawczo-profilaktyczny szkoły.

IV. Zadania wychowawczo-profilaktyczne szkoły

Działania wychowawcze szkoły wprowadzają uczniów w świat wartości. Wychowanie do wartości odbywa się przez codzienne szkolne doświadczenia: na zajęciach, przerwach, zajęciach pozalekcyjnych, wycieczkach, wydarzeniach i uroczystościach

szkolnych oraz w kontakcie nauczyciela z uczniem. Uczniowie rozpoznają wartości w życiu szkolnym i pozaszkolnym, dokonują wyborów i przejawiają zachowania z nimi zgodne. Wychowanie do wartości wymaga:

- 1) odwoływania się do nich w treściach nauczania na różnych przedmiotach oraz w doświadczeniach uczniów;
 - 2) stosowania metod nauczania i oceniania, które są z nimi spójne;
 - 3) tworzenia doświadczeń, które zakładają: podmiotowość i autonomię, równość i włączenie, działanie i współdziałanie;
 - 4) umożliwienia uczniom wyrażania swojego zdania, opinii, współtworzenia rzeczywistości szkolnej;
 - 5) budowania kultury refleksji i dialogu, w atmosferze poszanowania dla tradycji.
- Ważnym elementem wychowania do wartości jest kształtowanie postaw patriotycznych – troski o dobro ojczyzny, poszanowanie jej historii, tradycji i kultury oraz gotowość do działania na rzecz wspólnoty narodowej. Szkoła inspirowa uczniów do poznawania swojego dziedzictwa, budowania więzi z lokalną, narodową i ogólnoludzką wspólnotą, odczuwania dumy z bycia Polakiem i Europejczykiem oraz szacunku do innych.

Kluczowe jest wspieranie uczniów w podejmowaniu decyzji, wyrażaniu własnych potrzeb i opinii oraz w dokonywaniu wyborów dostosowanych do ich możliwości. Wychowanie szkolne uwzględnia w równym stopniu podmiotowość ucznia, jego potrzeby i dobrostan oraz odpowiedzialność za wspólnotę, której uczeń jest częścią, i troskę o jej dobro.

Działania wychowawcze szkoły wzmacniają sprawczość uczniów, o ile kształtują postawy proaktywne oraz pokazują, że indywidualny i zbiorowy głos ma znaczenie. Najważniejsze sposoby rozwijania sprawczości to:

- 1) rozwijanie samoregulacji, czemu sprzyja: indywidualizacja podejścia do uczniów, nauczanie oparte na doświadczeniu i działaniu, wiązanie nauki z potrzebami uczniów oraz wyzwaniami świata;
- 2) rozwijanie przekonania o własnej skuteczności, co odbywa się przez: wspieranie uczniów w wyznaczaniu celów edukacyjnych i ich osiąganiu, wzmacnianie ich odpowiedzialności i decyzyjności w nauce i codziennym życiu klasy i szkoły;

- 3) rozwijanie nastawienia na rozwój, co wymaga: kształtowania przekonania „jeszcze nie umiem, ale dalej się uczę”, kultury prób i błędów, kultury wsparcia i współpracy, a nie rywalizacji;
- 4) rozwijanie poczucia przynależności do wspólnoty, co odbywa się w szczególności przez: wzmacnianie i celebrowanie więzi, tradycji i szkolnych rytuałów, docenianie różnorodności, budowanie relacji opartych na zaufaniu, a nie kontroli.

Działania wychowawcze mają szczególne znaczenie dla rozwoju kompetencji społecznych. Służą temu takie formy, jak wspólna praca na zajęciach, projekty edukacyjne i akcje społeczne, wolontariat, a także działania samorządu uczniowskiego, w tym udział w podejmowaniu decyzji dotyczących życia klasy i szkoły oraz współorganizowanie aktywności i wydarzeń szkolnych i lokalnych.

Proces wychowania wspiera także rozwój kompetencji osobistych, w tym kierowania sobą i dbania o siebie. Szczególnie istotne w tym kontekście jest podmiotowe traktowanie ucznia, wzmacnianie poczucia, że jego dobrostan i potrzeby są brane pod uwagę oraz że może liczyć na wsparcie, gdy przejmuje odpowiedzialność za własną naukę i aktywność społeczną. Nauczyciele tworzą warunki do pracy i refleksji nad postępami, trudnościami i sposobami ich przezwyciężenia.

Działalność wychowawcza szkoły obejmuje także szeroki zakres działań na rzecz wsparcia uczniów w wymiarze zarówno indywidualnym, jak i grupowym, prowadzonych zawsze z poszanowaniem praw ucznia. W wymiarze indywidualnym uczniowie są wspierani przez nauczycieli i wychowawców w rozwijaniu swoich kompetencji i wprowadzaniu w życie osobistych celów. W wymiarze grupowym nauczyciele podejmują działania, które budują więź i wspólnotę klasową i szkolną. Nauczyciele i wychowawcy dostosowują zakres wsparcia do indywidualnych potrzeb uczniów, uwzględniając ich wiek i etap rozwoju, a stopień zaangażowania dorosłych oraz sposób realizacji działań jest dostosowany do możliwości rozwojowych uczniów.

Istotnym elementem procesu wychowawczego jest także monitorowanie postępów uczniów przez wszystkich nauczycieli. Regularne informowanie o postępach oraz docenianie wysiłku uczniów sprzyja ich dalszemu rozwojowi. Monitorowanie postępów uczniów obejmuje także autorefleksję oraz informację zwrotną ze strony nauczycieli i rówieśników.

Zadaniem szkoły jest przygotowanie uczniów do stopniowego przejmowania odpowiedzialności za swój własny rozwój. W toku pracy z nauczycielem – wychowawcą zarówno w formie zorganizowanych zajęć, jak i w ramach bieżącego kontaktu uczeń uzyskuje wsparcie w zakresie rozpoznawania swoich mocnych stron, nazywania własnych aspiracji i definiowania swoich celów rozwojowych, w tym w zakresie kompetencji osobistych, społecznych oraz sprawczości. Nauczyciel – wychowawca pomaga uczniowi w ich określeniu i zaplanowaniu ich realizacji w czasie zajęć oraz poza nimi.

W szkole podstawowej uczniowie potrzebują wsparcia ze strony nauczyciela w planowaniu własnego rozwoju, wskazywaniu celów oraz ich realizacji. Proces ten wymaga współpracy ze środowiskiem domowym. Szkoła stopniowo przygotowuje uczniów do samodzielnego kierowania własnym rozwojem, tak aby na kolejnych etapach edukacyjnych przejmowali coraz większą odpowiedzialność za swój rozwój, ucząc się planowania, podejmowania decyzji i działań oraz refleksji.

W trakcie zajęć z wychowawcą nauczyciel uwzględnia m.in. poniższe zagadnienia:

- 1) tworzenie dobrych relacji w różnych społecznościach i przygotowanie do pełnienia różnych ról, w tym w rodzinie;
- 2) budowanie własnego światopoglądu, wewnętrznego systemu wartości i sądów etycznych;
- 3) rozwiązywanie konfliktów i zapobieganie sytuacjom konfliktowym;
- 4) rozpoznawanie zachowań ryzykownych i wykorzystywanie strategii ich unikania;
- 5) podejmowanie refleksji na temat własnej roli w różnych wspólnotach;
- 6) kształtowanie kompetencji społecznych i rozwijanie uważności na potrzeby różnych osób i grup;
- 7) kształtowanie kompetencji osobistych i rozwijanie własnej sprawczości;
- 8) bezpieczne zachowanie się w sytuacjach zagrożeń występujących w czasie pokoju i w czasie wojny;
- 9) udzielanie pierwszej pomocy;
- 10) kształtowanie odpowiedzialności za swoje działania, grupę, klasę, szkołę, wspólnotę lokalną i ojczyznę;
- 11) podejmowanie refleksji o sobie jako człowieku uczącym się;
- 12) planowanie własnego rozwoju rozumianego jako proces trwający przez całe życie.

V. Warunki i sposób realizacji

Realizacja ogólnych celów kształcenia i wychowania oraz treści nauczania – wymagań szczegółowych dotyczących wiedzy i umiejętności wymaga uwzględnienia w procesie kształcenia i wychowania poniższych warunków i priorytetów.

1. Wszechstronny rozwój – doświadczenie szkolne powinno wspierać wszechstronny rozwój każdego ucznia w sferze poznawczej, społecznej, emocjonalnej, etycznej i fizycznej, a szkoła i nauczyciele pomagają w odkrywaniu i rozwijaniu uzdolnień uczniów.
2. Aktywność poznawcza – uczniowie są podmiotami procesu uczenia się, a ich udział w jego planowaniu, aktywność poznawcza i zaangażowanie, w tym uczenie się w działaniu i aktywność w interakcjach społecznych, są kluczowymi czynnikami sprzyjającymi uczeniu się.
3. Wychowanie – jest obok kształcenia równoprawnym elementem funkcjonowania szkoły i zadaniem wszystkich nauczycieli, szczególnie w zakresie wprowadzania w świat wartości, rozwijania kompetencji społecznych i osobistych oraz sprawczości.
4. Dobrostan – szkoła dąży do zapewnienia dobrostanu wszystkich uczniów i traktuje go jako warunek skutecznego uczenia się i harmonijnego rozwoju.
5. Przestrzeń edukacyjna – nauczyciele w przemyślany sposób kształtują przestrzeń klasy i szkoły, tak aby sprzyjała uczeniu się oraz dobrostanowi uczniów; wykorzystują także otoczenie szkoły jako miejsce działań edukacyjnych.
6. Edukacja włączająca – szkoła uwzględnia zróżnicowane potrzeby rozwojowe i edukacyjne uczniów, zapewnia indywidualizację procesu kształcenia oraz umożliwia monitorowanie i systematyczne wsparcie ich rozwoju, z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego w edukacji oraz racjonalnych usprawnień.
7. Metody nauczania – proces uczenia się i nauczania wymaga stosowania zróżnicowanych metod nauczania, form i środków o uznanych podstawach naukowych, dostosowanych do celów edukacyjnych oraz potrzeb uczniów; dobór metod, w zgodzie z aktualną wiedzą, to obszar autonomii nauczycieli.
8. Wykorzystywanie wiedzy – szkoła stwarza uczniom warunki pozwalające na praktyczne wykorzystanie zdobywanej wiedzy i umiejętności oraz zastosowanie ich poza szkołą.

9. Wspólnota – szkoła wykorzystuje społeczny charakter uczenia się; proces edukacyjny zakłada budowanie wspólnoty uczącej się i wspólnoty społecznej przez równoważenie celów indywidualnych i dobra wspólnego.
10. Rodzina – w procesie uczenia się istotna jest spójność oddziaływań szkoły i środowiska rodzinnego osiągnięta dzięki partnerskiej współpracy; rodzina współuczestniczy w procesie uczenia się dzieci, a szkoła kształtuje ten proces profesjonalnie i zapewnia niezbędną pomoc rodzinie w jej działaniach wychowawczych oraz opiekuńczych.
11. Interdyscyplinarność i relacje ze światem zewnętrznym – proces uczenia się ma charakter interdyscyplinarny i zachowuje ścisły związek ze środowiskiem zewnętrznym jako naturalnym kontekstem budowania wiedzy, kompetencji i sprawczości uczniów oraz ich wykorzystania.

Kształcenie w szkole podstawowej jest podzielone na dwa etapy edukacyjne.

Na I etapie edukacyjnym (klasy I–III szkoły podstawowej) edukacja jest prowadzona w postaci kształcenia zintegrowanego. Na II etapie edukacyjnym (klasy IV–VIII szkoły podstawowej) są realizowane następujące przedmioty:

- 1) język polski;
- 2) język obcy nowożytny;
- 3) drugi język obcy nowożytny;
- 4) język łaciński;
- 5) muzyka;
- 6) plastyka;
- 7) historia;
- 8) edukacja obywatelska;
- 9) przyroda;
- 10) geografia;
- 11) biologia;
- 12) chemia;
- 13) fizyka;
- 14) matematyka;
- 15) informatyka;
- 16) zajęcia praktyczno-techniczne;
- 17) wychowanie fizyczne;

- 18) edukacja dla bezpieczeństwa;
- 19) edukacja zdrowotna¹⁾;
- 20) etyka;
- 21) język mniejszości narodowej lub etnicznej²⁾;
- 22) język regionalny – język kaszubski²⁾.

Opis wymagań szczegółowych odnoszących się do wiedzy i umiejętności zdobytych przez ucznia szkoły podstawowej jest przedstawiony w języku efektów uczenia się zgodnie z Polską Ramą Kwalifikacji, o której mowa w ustawie z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 1606).

W przypadku wybranych przedmiotów niektóre treści nauczania – wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności zostały oznaczone jako moduły tematyczne, tj.:

- 1) moduł bezpieczeństwo i obrona – w przypadku edukacji wczesnoszkolnej, zajęć praktyczno-technicznych oraz zajęć z wychowania fizycznego;
- 2) moduł medialny – w przypadku zajęć z języka polskiego, informatyki, geografii i edukacji obywatelskiej oraz zajęć praktyczno-technicznych;
- 3) moduł filozoficzny – w przypadku zajęć z języka polskiego i historii;
- 4) moduł ekonomiczno-finansowy – w przypadku edukacji wczesnoszkolnej, zajęć praktyczno-technicznych oraz zajęć z matematyki, geografii i edukacji obywatelskiej;
- 5) moduł klimatyczny – w przypadku zajęć z przyrody, geografii, biologii, chemii, fizyki i edukacji zdrowotnej oraz zajęć praktyczno-technicznych;
- 6) moduł kultura – w przypadku edukacji wczesnoszkolnej oraz zajęć z języka polskiego, historii, plastyki i muzyki.

Moduły tematyczne dotyczą konkretnych zjawisk o charakterze interdyscyplinarnym i mają na celu integrowanie wiedzy i umiejętności z różnych przedmiotów wokół istotnych zagadnień i problemów.

W przypadku części przedmiotów uwzględniono także wymagania do wyboru nauczyciela.

¹⁾ Sposób nauczania przedmiotu edukacja zdrowotna określają przepisy wydane na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. z 2022 r. poz. 1575).

²⁾ Zajęcia język mniejszości narodowej lub etnicznej oraz zajęcia język regionalny – język kaszubski są realizowane w szkołach (oddziałach) z nauczaniem języka mniejszości narodowych lub etnicznych oraz języka regionalnego – języka kaszubskiego zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2025 r. poz. 881 i 1019 oraz z 2026 r. poz. 203 i 319).

PLASTYKA

Cele kształcenia – wymagania ogólne

1. Rozwijanie kreatywności, własnych zainteresowań, twórczej wyobraźni i sprawczości przez swobodną ekspresję twórczą.
2. Doświadczenie procesu twórczego w różnych formach i technikach.
3. Kształtowanie tożsamości kulturowej przez uczestnictwo w kulturze.
4. Rozumienie funkcji sztuk plastycznych, kształtowanie postawy odbiorcy, uczestnika i twórcy kultury.
5. Inicjowanie i realizowanie indywidualnych i grupowych działań plastycznych.
6. Rozwijanie umiejętności łączenia sztuk plastycznych z różnymi dziedzinami wiedzy i twórczości.
7. Interpretowanie dzieł z uwzględnieniem najważniejszych pojęć dotyczących sztuki, rozpoznawanie wybranych artystów i dzieł w kontekście czasów, w których powstały.
8. Doświadczenie oddziaływania sztuki na dobrostan i samopoznanie, odnajdywanie radości tworzenia.

Plastyka ma na celu rozwijanie naturalnej potrzeby ekspresji twórczej uczniów, kształtowanie ich wrażliwości estetycznej oraz przygotowanie do świadomego i pełnego uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym. Zajęcia są nastawione przede wszystkim na rozwijanie kompetencji przekrojowych: kreatywnego myślenia, krytycznego myślenia, dbania o siebie, kierowania sobą, a także na rozwijanie sprawczości: samoregulacji i przekonania o własnej skuteczności.

Nauczanie oparte jest na działaniu, doświadczeniu i eksperymentowaniu z różnorodnymi technikami, mediami i środkami wyrazu artystycznego. Szczególny nacisk jest położony na proces twórczy oraz zaangażowanie ucznia, a nie wyłącznie na efekt końcowy.

Istotnym elementem zajęć jest poszerzanie obszaru plastyki o nowe media i współczesne środki artystyczne oraz rozwijanie kompetencji cyfrowych, co pozwala uczniowi lepiej odnaleźć się w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości wizualnej. W czasie zajęć uczniowie poznają zarówno tradycyjne formy wypowiedzi artystycznej, jak i nowoczesne technologie oraz sposoby komunikacji wizualnej.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności

Wybrane wymagania szczegółowe zostały oznaczone jako należące do modułu kultura. Dodatkowo w poszczególnych działach przewidziano wymagania do wyboru, które nauczyciel wybiera do realizacji z klasą, tj. przynajmniej jedno wymaganie w ramach danego działu.

1. Własna aktywność twórcza – tworzę, wyrażam, interpretuję.

Pytanie wiodące: Po co tworzę sztukę?

Uczeń:

- 1) wyraża własne uczucia, wyobrażenia i pomysły przez swobodną ekspresję twórczą;
- 2) stosuje wybrane środki wyrazu, takie jak linia, plama, kolor, walor, faktura, kompozycja, kształt, posługuje się nimi dla wyrażania treści, nastroju czy emocji;
- 3) eksperymentuje z barwami podstawowymi, pochodnymi, czystymi, złamanymi, dopełniającymi, ciepłymi, zimnymi i innymi, a zdobyte doświadczenia stosuje w swoich pracach;
- 4) planuje pracę plastyczną od koncepcji do wykonania, dobierając odpowiednie medium i technikę;
- 5) maluje, rysuje, rzeźbi z obserwacji i wyobraźni;
- 6) wypowiada się na ważny dla niego temat społeczny przez działanie artystyczne – moduł kultura;
- 7) rozpoznaje podstawowe rodzaje sztuk performatywnych i podejmuje działanie twórcze w wybranej formie – moduł kultura;
- 8) modeluje bryły i reliefy, konstruuje proste formy przestrzenne z zastosowaniem różnych materiałów;
- 9) wykorzystuje w fotografii wybrany rodzaj światła: miękkie i twarde, rozproszone i punktowe, na wysokim i niskim kluczu, padające z różnych kierunków, ciepłe i zimne – do uzyskania określonego charakteru zdjęcia;
- 10) inspirowane sztuką ludową oraz kulturą różnych regionów Polski i świata, tworząc prace plastyczne – moduł kultura;
- 11) realizuje własne działania twórcze inspirowane sztuką współczesną;
- 12) rozpoznaje znaczenie aktywności twórczych dla swojego dobrostanu i samopoczucia;

- 13) podejmuje próby integracji sztuk, tworząc prace z pogranicza plastyki i innych dziedzin (np. wideo-art, street art, land art, komiks 3D, design artystyczny, plakaty interaktywne);
- 14) tworzy indywidualnie, w parach lub grupie pracę plastyczną inspirowaną obrazem, muzyką, literaturą, filmem lub spektaklem teatralnym.

Wymagania do wyboru. Uczeń:

- 1) opisuje warstwę wizualną wybranego spektaklu teatralnego i projektuje związaną z nim dowolną formę grafiki użytkowej (np. plakat teatralny, program teatralny, zaproszenie) – moduł kultura;
 - 2) konstruuje lalki teatralne (np. lalki cieniowe, pacynki, kukiełki) i tworzy scenkę z ich użyciem według własnego pomysłu;
 - 3) improwizuje krótkie scenki teatralne w parach i grupach, przyjmując pomysły innych i twórczo je rozwijając;
 - 4) opowiada o sobie i swojej społeczności za pomocą wybranego grupowego działania teatralnego z użyciem elementów oprawy plastycznej (np. rekwizytów, kostiumów, masek) – moduł kultura;
 - 5) opowiada interesującą go historię, tworząc krótką formę filmową lub animację – moduł kultura;
 - 6) prezentuje ważne dla siebie treści za pomocą materiałów audiowizualnych;
 - 7) tworzy reportaż fotograficzny, wykorzystując różne rodzaje planów: detal, zbliżenie, półzbliżenie, pełny, ogólny;
 - 8) tworzy pracę site-specific związaną z wybraną przestrzenią w szkole lub jej otoczeniu.
2. Techniki plastyczne – rozpoznaję, dobieram, stosuję.
- Pytanie wiodące: Jakimi technikami mogę się posługiwać, aby przez sztukę wyrażać swoje myśli i uczucia?
- Uczeń:
- 1) rozpoznaje podstawowe techniki plastyczne i wykorzystuje je do tworzenia własnych prac plastycznych;
 - 2) dobiera narzędzia i materiały do wybranej techniki plastycznej;
 - 3) łączy różne techniki plastyczne w celu uzyskania zamierzonych efektów wizualnych;
 - 4) eksperymentuje z materiałami i technikami w poszukiwaniu własnego sposobu wypowiedzi plastycznej;

- 5) rozwija swoje zainteresowania przez tworzenie prac plastycznych z zastosowaniem technik tradycyjnych i technologii cyfrowych;
- 6) tworzy pracę na zaproponowany przez nauczyciela temat w wybranej technice plastycznej oraz w wybranym medium (np. malarskim, graficznym, rysunkowym, nowych mediów, łączonym, fotograficznym, performatywnym).

Wymagania do wyboru. Uczeń:

- 1) eksperymentuje z kolażem cyfrowym i grafiką 3D, tworząc autorskie realizacje plastyczne;
 - 2) stosuje techniki mieszane w celu uzyskania oryginalnych efektów wizualnych oraz wyrażenia indywidualnych przemyśleń i uczuć;
 - 3) dokumentuje i prezentuje proces twórczy swojej pracy plastycznej lub pracy innego ucznia, wykorzystując dostępne narzędzia cyfrowe (np. fotografię, aplikacje graficzne, nagrania audio, wideo).
3. Sztuka jako komunikat – rozumiem, interpretuję, dyskutuję.

Pytanie wiodące: Jak mogę rozumieć sztukę i o niej opowiadać?

Uczeń:

- 1) rozpoznaje dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do dziedzictwa kulturowego Polski, Europy i świata – moduł kultura;
- 2) porównuje dzieła sztuki z różnych okresów historycznych, takich jak prehistoria, starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność, oraz wskazuje, jak sztuka odpowiada na potrzeby i charakter swojej epoki – moduł kultura;
- 3) określa rolę środków plastycznych w mediach, reklamie, filmie, grach komputerowych oraz omawia przykłady ich zastosowania i oddziaływania na odbiorcę – moduł kultura;
- 4) wyszukuje potrzebne informacje o sztuce, korzystając z różnorodnych źródeł, w tym z narzędzi opartych na sztucznej inteligencji, oraz weryfikuje te informacje;
- 5) opisuje obraz lub inne dzieło sztuki z wykorzystaniem pojęć języka plastycznego, takich jak linia, barwa, gama barwna, plama, kształt, kontur, światłocień, kompozycja, perspektywa, walor, bryła, faktura – moduł kultura;
- 6) interpretuje dzieła sztuki współczesnej i podejmuje dyskusję na temat różnych interpretacji tych dzieł – moduł kultura;

- 7) opisuje wrażenia estetyczne wywołane odbiorem dzieła sztuki, podejmuje dyskusję na ich temat – moduł kultura;
 - 8) opowiada i dzieli się z innymi uczniami swoimi doświadczeniami i wrażeniami jako twórca prac plastycznych – moduł kultura;
 - 9) udziela konstruktywnej informacji zwrotnej dotyczącej prac plastycznych i ją przyjmuje oraz decyduje o jej wykorzystaniu;
 - 10) wyjaśnia najważniejsze zasady prawa autorskiego w odniesieniu do wytworów sztuki, stosuje te zasady w sytuacjach życia codziennego, także w świecie cyfrowym;
 - 11) wyjaśnia, czym jest inspiracja, oryginał, kopia, reprodukcja i falsyfikat, wykorzystuje te pojęcia w rozmowach na temat bieżących lub historycznych wydarzeń dotyczących sztuki – moduł kultura.
4. Sztuka w życiu codziennym – poszukuję, dostrzegam, uczestniczę.
Pytanie wiodące: W jaki sposób sztuka wpływa na otoczenie i jakość codziennego życia?
Uczeń:
- 1) projektuje różne formy grafiki użytkowej (np. plakat, zaproszenie, afisz, kartkę świąteczną, logo) na potrzeby własne i najbliższego środowiska;
 - 2) rozpoznaje dziedziny sztuki użytkowej, takie jak wzornictwo przemysłowe, ceramika, meblarstwo, elementy małej architektury, grafika i projektowanie, w tym grafika komputerowa, i ocenia wybrane obiekty sztuki użytkowej pod względem estetycznym i funkcjonalnym – moduł kultura;
 - 3) projektuje w grupie wybrany obiekt sztuki użytkowej (np. nakrycie głowy, okulary, element zastawy stołowej, mebel), tworzy jego przestrzenny prototyp i modyfikuje go na podstawie informacji zwrotnej;
 - 4) charakteryzuje i ocenia estetykę otoczenia: architekturę, małą architekturę i architekturę krajobrazu w przestrzeni publicznej, formułuje i uzasadnia swoją opinię oraz podejmuje dyskusję na ten temat – moduł kultura;
 - 5) opisuje swoje wrażenia z lokalnego wydarzenia kulturalnego, w którym brał udział, i formułuje jego ocenę – moduł kultura;
 - 6) rozpoznaje zależności między elementami wizualnymi w przyrodzie i architekturze oraz wykorzystuje je podczas tworzenia pracy plastycznej;
 - 7) rozpoznaje w kulturze popularnej źródła inspiracji sztuką dawną i współczesną – moduł kultura;

- 8) projektuje budowlę przyszłości wkomponowaną w otoczenie;
 - 9) dostrzega obecność sztuki i elementów plastycznych w otaczającej go przestrzeni i codziennym życiu (np. w architekturze, przedmiotach codziennego użytku, wystroju wnętrz, reklamie, modzie), dzieli się swoimi spostrzeżeniami i dyskutuje na ten temat – moduł kultura;
 - 10) eksperymentuje z cyfrową obróbką zdjęć w wybranym programie graficznym.
- Wymagania do wyboru. Uczeń:
- 1) wykonuje w grupie makietę budowli lub założenia urbanistycznego;
 - 2) rozwija swoją uważność, uczestnicząc w spacerze fotograficznym, podczas którego wykonuje zdjęcia tego, co go zainteresowało, i rozmawia o swoim wyborze;
 - 3) dostrzega przejawy manipulacji wizualnej w reklamie, filmie, fotografii – w tym, jak są tworzone, wybierane i zestawiane ze sobą treści;
 - 4) projektuje w dowolnym programie komputerowym w przestrzeni kolorów RGB wybraną formę grafiki użytkowej;
 - 5) projektuje i drukuje zaprojektowaną w przestrzeni kolorów CMYK wybraną formę grafiki użytkowej.

W ramach zajęć plastyki uczniowie zdobywają doświadczenia edukacyjne, które wspierają ich rozwój osobisty, kulturalny, psychiczny i społeczny oraz budują poczucie sprawczości. Doświadczenia edukacyjne mają charakter praktyczny, wzmacniają kompetencje fundamentalne i przekrojowe oraz rozwijają umiejętności komunikacyjne i współpracę. Nauczyciel wybiera z uczniami do realizacji co najmniej dwa doświadczenia edukacyjne w każdym roku szkolnym:

- 1) odwiedza z klasą wystawę sztuki, wymienia się refleksjami, w jaki sposób dzieła na niego oddziałują oraz dzięki jakim użytym środkom ekspresji artyści osiągnęli zaobserwowane efekty wizualne;
- 2) uczestniczy w spotkaniu na żywo lub on-line z artystą lub kuratorem wystawy, słucha podcastu lub ogląda film o artyście; wymienia się refleksjami i dyskutuje o inspiracjach, procesie twórczym i przesłaniu sztuki;
- 3) pracując w grupie, realizuje projekt artystyczny, angażuje się w działania twórcze, wykonawcze i organizacyjne;
- 4) tworzy w plenerze, decyduje przy tym o formie pracy, technice i zastosowanych środkach wyrazu;

- 5) w grupie zwiedza on-line galerię lub muzeum i poznaje prezentowane tam dzieła sztuki, na tej podstawie tworzy własną galerię sztuki;
- 6) indywidualnie, w parach lub grupie tworzy wielkoformatową pracę plastyczną;
- 7) w grupie organizuje wystawę swoich prac, przygotowuje wernisaż z obudową promocyjną wystawy;
- 8) pracując w grupie, wypowiada się na ważny dla grupy temat w krótkiej formie teatralnej, korzystając z języka i narzędzi pedagogiki teatru;
- 9) projektuje przestrzeń (np. swój pokój, mieszkanie, klasę szkolną, wybraną przestrzeń na zewnątrz) z uwzględnieniem kryteriów estetycznych i funkcjonalnych;
- 10) tworzy wypowiedź artystyczną na wybrany temat inspirowaną street art (np. plakat, mural w wersji papierowej, projekt szablonu lub kolaż cyfrowy).

Warunki i sposób realizacji

Podstawową formą pracy w czasie zajęć są zadania praktyczne: malowanie, rysowanie, konstruowanie, fotografowanie, działania teatralne i tworzenie za pomocą nowych mediów. Wiedza o sztuce i technikach plastycznych jest nabywana głównie w toku działań twórczych. Jeden temat może być realizowany podczas jednej lub kilku godzin lekcyjnych, a czas wykonywania zadań jest dostosowany do indywidualnych predyspozycji uczniów.

Nauczyciel jest przewodnikiem i inspiratorem. Znając specyfikę grupy oraz potrzeby i możliwości uczniów, dostosowuje do nich formy i metody pracy, a także temat, liczbę godzin zajęć i przestrzeń zajęć. Inspiruje i motywuje uczniów do pracy, zachęca ich do własnej ekspresji, jest dla nich przewodnikiem w świecie sztuki. Wspiera ich samodzielność i refleksyjność, zachęca także do wspólnych poszukiwań i pokazuje różne możliwości, nie narzucając gotowych rozwiązań.

Zajęcia z plastyki są okazją do prowadzenia dialogu i wspólnych poszukiwań twórczych. Uczniowie uczą się udzielania sobie konstruktywnej i wspierającej informacji zwrotnej. Dyskusje powinny być prowadzone na podstawie wolności wypowiedzi przy jednoczesnym zachowaniu szacunku do drugiego człowieka.

Ważne jest podkreślanie, że w sztuce istnieje wiele prawidłowych rozwiązań, a różnorodność postaw i sposobów podejścia do tematów stanowi wartość i zasób grupy.

Istotną częścią lekcji plastyki jest także tworzenie wspólnych projektów artystycznych, co sprzyja budowaniu poczucia przynależności do wspólnoty.

W trakcie zajęć są realizowane tematy, których celem jest powstanie dzieła, oraz zadania o charakterze eksperymentalnym. Eksperymentowanie pozwala uczniom na odkrywanie radości tworzenia i poszukiwanie własnych rozwiązań, co sprzyja rozwojowi kreatywności. Na zajęciach plastyki proces twórczy jest równie ważny jak efekt końcowy. Uczniowie uczą się, że popełnianie błędów jest naturalnym elementem rozwoju i pomaga głębiej zrozumieć temat. Ocenianie prac ma przede wszystkim charakter motywujący – pokazuje mocne strony, wskazuje obszary do dalszej pracy i wzmacnia poczucie wartości i sprawczości uczniów.

Szkoła powinna zapewnić dobrze oświetloną i przestronną pracownię, przeznaczoną do zajęć z plastyki. Niezbędne jest mocne oświetlenie naturalne i sztuczne oraz możliwość całkowitego zaciemnienia sali. Pracownia powinna umożliwiać swobodną aranżację przestrzeni, aby uczniowie mogli tworzyć przy stołach, na sztalugach lub na podłodze. Stoły powinny być wykonane z materiałów odpornych na zarysowania i powinna być możliwość ich dowolnego ustawienia. Wyposażenie pracowni powinno obejmować obszerne zlewy, szafki na materiały plastyczne i prace, suszarkę do prac, regał z półkami na prace większych formatów oraz miejsce do prezentacji dzieł i materiałów. Niezbędne są także: rzutnik, komputer z oprogramowaniem do grafiki rastrowej, wektorowej, montażu wideo i animacji, zestaw pojemników z gliną oraz 2 lub 3 lampy do oświetlenia kierunkowego.

Podczas większości lekcji uczniowie mają możliwość wyboru tematu pracy, co pozwala im odkrywać własne zainteresowania i budować poczucie sprawczości. Daje to nauczycielowi okazję do lepszego poznania swoich uczniów.

Uczniowie korzystają zarówno z tradycyjnych technik plastycznych, jak i nowych mediów oraz sztuk performatywnych. Mogą łączyć różne media, eksperymentować ze środkami wyrazu i poszukiwać własnych sposobów realizacji tematów.

Ważnym elementem plastyki są działania poza szkołą, umożliwiające uczniom kontakt z różnymi formami sztuki i kultury. W miarę możliwości są organizowane wycieczki do galerii, muzeów, teatrów, parków, na wydarzenia kulturalne oraz spaceru uwrażliwiające na otoczenie i plenery w okolicach szkoły.

Zwiedzanie zabytków, muzeów i galerii może być również realizowane on-line. Ważne miejsce w procesie dydaktycznym zajmują także rozmowy z artystami i odwiedzanie ich pracowni.

W realizacji zajęć plastycznych szczególne znaczenie ma wzmocnienie postawy nastawionej na rozwój i budowanie przekonania o własnej sprawczości. Niezależnie od indywidualnych przekonań uczniów o posiadanych zdolnościach plastycznych lub ich braku ważne jest stwarzanie takich działań i doświadczeń edukacyjnych, w których uczniowie dostrzegają, że wysiłek, zaangażowanie i wytrwałość w realizacji zadań artystycznych prowadzą do stopniowej poprawy umiejętności i osiągnięcia coraz lepszych efektów. Dzięki temu lekcje plastyki stają się przestrzenią rozwijania poczucia sprawczości, odwagi twórczej i samodzielnego podejmowania decyzji w procesie tworzenia.

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70
e-mail: sekretariat@ore.edu.pl
www.ore.edu.pl